

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Kulturní specifika Galicijců žijících na území
Portugalska**

Bc. Michaela Kotrbatá

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Michaela Kotrbatá

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Kulturní specifika Galicijců žijících na území Portugalska

Název anglicky

Cultural specifics of Galicians living in Portugal

Cíle práce

Cílem diplomové práce je především dát odpovědi na výzkumné otázky zabývající se kulturními specifiky etnické menšiny Galicijců v Portugalsku, a to na základě terénního výzkumu, který proběhne v roce 2021, dále také prostřednictvím relevantní literatury a sociálních sítí.

Na základě tohoto cíle byly položeny následující výzkumné otázky:

Jakou roli má galicijština v životě Galicijců v Portugalsku? Je galicijština vymírajícím jazykem?

Jaký vliv mají na život Galicijců v Portugalsku hranice sdílené s dnešní Galicií a jaký měly v minulosti?

Jak vypadají kulturní aktivity a události u menšiny portugalských Galicijců?

Jaké tradiční pokrmy a nápoje připravují Galicijci žijící na území Portugalska?

Metodika

Diplomová práce bude vycházet z terénního výzkumu, který proběhne během roku 2021. Informace použité v této práci budou získány díky návštěvě oblasti, kde se galicijská menšina vyskytuje. Práce využívá zejména kvalitativní data a dále historické a statistické údaje. Během výzkumu budou uskutečněny polostandardizované rozhovory, doplnkově bude komunikace s respondenty/informátory pokračovat prostřednictvím sociálních sítí.

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Portugalsko, Galicijci, minorita, kultura, jazyk

Doporučené zdroje informací

- ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus : antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- GELLNER, E. A. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003. ISBN 80-7325-023-3.
- HROCH, M. *Národy nejsou dílem náhody : příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-010-0.
- PAZOS-JUSTO, Carlos a Roberto SAMARTIM. Portugal como trave do galeguismo? Uma introdução. [online]. Braga: Edições Húmus, 2019. ISBN 978-84-17802-28-8.
- PAZOS-JUSTO, Carlos a Roberto SAMARTIM. PORTUGAL E(M) NÓS.: Contributos para a compreensão do relacionamento cultural galego-português. [online]. Braga: Edições Húmus, 2019. ISBN 978-989-755-452-0.
- PAZOS-JUSTO, Carlos. Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX. [online]. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2021. ISBN 978-84-17802-28-8.
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin : možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.
-

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof.h.c.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2022

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Kulturní specifika Galicijců žijících na území Portugalska" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu diplomové práce doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za jeho cenné rady a připomínky, trpělivost a také čas obětovaný při vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a kamarádům za podporu, a také respondentům, díky kterým se podařilo dokončit tuto práci.

Kulturní specifika Galicijců žijících na území Portugalska

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá etnickou menšinou Galicijců žijících na severu Portugalska, konkrétně jejich kulturními specifiky. Hlavním zdrojem informací se stal terénní výzkum uskutečněný nejprve v červnu 2021 a poté v srpnu téhož roku, kdy se podařilo do této oblasti navrátit. Během výzkumu byl využit především kvalitativní přístup a jeho metody, kterými byly polostandardizované rozhovory, narativní rozhovor a zjevné zúčastněné pozorování. Pro doplnění informací byly využity také sociální sítě. V první části práce jsou popsány již uskutečněná bádání a teoretické pojmy související s tímto tématem. Další část práce je věnována historickému kontextu Galicijců v Portugalsku a konkrétnějším kulturním specifickým. Část práce je věnována galicijskému jazyku a tomu, jakou roli hraje v životech Galicijců, dále vlivu portugalsko-galicijské hranice zejména v souvislosti s diktaturami v Portugalsku a ve Španělsku ve 20. století a vlivu, který mají dnes. V práci jsou popsány kulturní aktivity a události, které se konají v severní části Portugalska a galicijská menšina se jich pravidelně účastní nebo se podílí na organizaci. Část práce je poté věnována galicijským pokrmům a typickému nápoji.

Klíčová slova: Portugalsko, Galicijci, minorita, kultura, jazyk

Cultural specifics of Galicians living in Portugal

Abstract

The diploma thesis focuses on the ethnic minority of Galicians living in the north part of Portugal, especially on their cultural specifics. The main source of information became a field research carried out for the first time in June 2021 and then in August in the same year. During the research, the qualitative approach and its methods were used. The methods were semi-standardized interviews, narrative interview, and obvious participatory observation. Social networks were also used for completing the information. The first part of the thesis describes the research already conducted and the theoretical concepts related to this topic. The next part is about historical context of Portugal in connection with Galicia and about particular cultural specifics. Part of the diploma thesis is devoted to the Galician language and to the role it plays in the lives of Galician people. Furthermore, influence of the Portuguese-Galician border, especially in connection with the dictatorships in Portugal and Spain during the 20th century, and influence of the border nowadays. In the thesis there are described cultural activities and events that take place in the northern part of Portugal and the Galician minority regularly participates in or helps with organization. Part of the diploma thesis is then devoted to Galician food and typical drinks.

Keywords: Portugal, Galicians, minority, culture, language

Obsah

1. Úvod a cíl práce	10
2. Literární rešerše	12
3. Metodologie.....	20
3.1 Adekvace použitých metod	21
3.1.1 Rozhovor.....	22
3.1.2 Pozorování	23
3.2 Plán a průběh výzkumu	25
3.3 Údaje o respondentech	27
4. Teoretická část.....	29
4.1 Vymezení pojmů	29
4.1.1 Etnicita	29
4.1.2 Etnická identita	31
4.1.3 Národ a národnost	33
4.1.4 Minorita a majorita	34
4.1.5 Segregace, asimilace a integrace	35
4.1.6 Kultura	36
5. Praktická část	38
5.1 Historie Portugalska ve spojitosti s galicijskou menšinou.....	38
5.2 Galicijština v životě portugalských Galicijců	50
5.2.1 Galicijština jako diskutabilní téma	52
5.3 Vliv portugalsko-galicijské hranice na život portugalských Galicijců	54
5.4 Kulturní aktivity a události u menšiny portugalských Galicijců.....	57
5.4.1 Romaria de Nossa Senhora da Agonia	58
5.4.2 Festas de São João	59
5.4.3 Convergências.....	60
5.4.4 Vilar de Mourous Festival	61
5.5 Tradiční pokrmy a nápoje portugalských Galicijců	62
5.5.1 Queimada	63
5.5.2 Caldo Galego	64
5.5.3 Polbo á feira	65
5.5.4 Bacallau ao Forno con Pisas	66
5.5.5 Pescada Galega	67
5.5.6 Empanadas	68
5.5.7 Pementos de Padrón.....	69

5.5.8	Presunto	70
6.	Závěr.....	71
7.	Seznam použitých zdrojů	74
8.	Seznam obrázků, tabulek	80
8.1	Seznam obrázků	80
8.2	Seznam tabulek	80

1. Úvod a cíl práce

Výskyt galicijské minority na území Portugalska je dlouhodobou záležitostí. Severní Portugalsko, oblast, kde se galicijská menšina hojně vyskytuje, byla v minulosti územím, které bylo s Galicií spojené. S Portugalskem jsou Galicijci spojeni nejen historickým územím, ale i jazykem, kterým byla dříve galicijsko-portugalština. Díky tomu nemá galicijská menšina na území Portugalska žádný dorozumívací problém, ba naopak většina z nich využívá portugalštinu v běžném životě mnohem častěji. Mezi Galicijci a Portugalci panovala určitá rivalita, ale k větším konfliktům mezi nimi obvykle nedocházelo. Naopak během 20. století, kdy v Portugalsku a Španělsku nastaly diktátorské režimy, došlo k prohloubení portugalско-galicijských vztahů. V tomto období měly obě tyto strany stejného nepřítele, kterým byl diktátorský režim. Vzájemná spolupráce pokračuje i v dnešní době, jen v jiném duchu. Přestože je galicijská menšina z větší části asimilována, lze nalézt určité kulturní prvky, které jsou pro ně typické.

Práce se bude zprvu zabývat literárními rešeršemi, ve kterých budou zmíněny již zpracované práce a články od autorů, kteří se tímto tématem zabírali. Následovat bude kapitola metodologie, kde budou přiblíženy jednotlivé metody a techniky použité během výzkumu. Bude zde také stručně popsán průběh terénního výzkumu. Dále bude navazovat teoretická část, kde budou vysvětleny některé pojmy, kterými jsou etnicita a etnická identita, národ a národnost, minorita a majorita, segregace, asimilace a integrace a kultura.

Po teoretické části bude následovat část praktická. Nejprve bude přiblížen historický kontext Portugalska ve spojitosti s Galicií. Poté se bude tato kapitola věnovat jednotlivým výzkumným otázkám a odpovědím na ně. Tato část bude v mnohých případech odkazovat na výpovědi jednotlivých respondentů. Jelikož jsou kulturní specifika širokým zaměřením, budou zde popsány jen některé z nich. V práci bude zmíněno, jakou roli hraje galicijština v životech Galicijců v Portugalsku. Bude zde popsáno, jaký vliv měla portugalско-galicijská hranice v minulosti a jaký vliv má v současnosti. Popsány budou také některé kulturní aktivity a události, kterých se galicijská menšina účastní nebo se podílí na jejich organizaci. Na konci této části budou popsány některé tradiční galicijské pokrmy a alkoholický nápoj, který si galicijská menšina v Portugalska připravuje.

Pojmy jako etnikum nebo národ hrají důležitou roli v lidských životech. Na příslušnost k nějakému etniku či národu je možné pohlížet nejen pozitivně, ale také negativně. Vědomí příslušnosti k etniku či národu může lidi naplňovat určitou

hrdostí a motivovat je k lepším výkonům. V negativním významu může vést toto vědomí až ke konfliktům a válkám. Zabývat se těmito tématy má v dnešní době význam už jen proto, že je o konfliktech založených na základě národnostní nebo etnické identity slyšet ze všech stran. Zajímat se o etnické menšiny může pomoci přiblížit jejich jedinečnost. V neposlední řadě je díky tomuto zájmu možné vyjádřit podporu dané etnické menšině.

Cílem diplomové práce je na základě terénního výzkumu a prostřednictvím relevantní literatury odpovědět na tuto otázku:

Jaká jsou kulturní specifika etnické menšiny Galicijců žijících na území Portugalska?

Pro bližší upřesnění byly položeny následující podotázky:

1. Jakou roli má galicijština v životě Galicijců v Portugalsku? Je galicijština vymírajícím jazykem?
2. Jaký vliv má na život Galicijců v Portugalsku hranice sdílená s dnešní Galicií a jaký měla v minulosti?
3. Jak vypadají kulturní aktivity a události menšiny portugalských Galicijců?
4. Jaké tradiční pokrmy a nápoje připravují Galicijci žijící na území Portugalska?

2. Literární rešerše

V článku *Galician Language Planning and Implications for Regional Identity: Restoration or Elimination?* popisuje autorka Jaine Beswick jazykovou ekvivalenci jak mezi galicijštinou a španělštinou, tak mezi galicijštinou a portugalštinou. Všechny tři jazyky patří mezi jazyky románské. Jde o jazyky, které jsou sice samostatné, avšak navzájem velice podobné. Autorka navíc připomíná historický kontext, ze kterého vyplývá sociolingvistický vztah mezi těmito jazyky, přičemž galicijština je z nich negativně diskriminována. Autorka zmiňuje J. N. Greena, který se domnívá, že interference mezi galicijštinou, španělštinou a portugalštinou nakonec povede ke smrti galicijštiny. Portugalština s galicijštinou jsou „sesterské“ jazyky, oba mají různé fonetické, morfologické, sémantické a lexikální podobnosti a oba působí jako symboly národní identity na svých příslušných územích. Každý komunikační akt je v podstatě kontaktní událostí a kdykoli jsou jazyky v kontaktu, soutěží mezi sebou o uživatele. V bilingvních společnostech, jako je Galicie, má nepřetržitá mezikulturní a sociální výměna mezi etnickými skupinami a komunitami tendenci vést k pravidelnému, dlouhodobému a systematickému kontaktu mezi různými řečmi, které na sebe mají jazykový vliv. Autorka zmiňuje, že pokud ve společnosti, kde se nachází dvě nebo více jazykových variant, se menšinový jazyk skutečně těší loajalitě svých mluvčích, obyvatelstvo se bude snažit zajistit si právo jej používat ve svém každodenním životě a udržovat jej v jeho „nejčistší“ podobě. Pokud však populace jako celek pocítuje malou nebo žádnou loajalitu k menšinovému jazyku, bude jej používat stále méně. Nakonec se stane buď jazykem zapomenutým, nebo odsunutým k výstřednímu používání pouhou hrstkou jeho obránců.¹

V článku *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* se dva autoři zabývají vztahy mezi galicijštinou a portugalštinou a deformací galicijštiny. Galicijsko-portugalská hranice nepředstavuje dělicí linii mezi španělským a portugalským jazykem, jak tomu může být v jiných sektorech, a to z důvodu, že v Galicii existuje jazyk odlišný od španělštiny: galicijština. Autoři zmiňují vzájemnou podobnost mezi galicijštinou a portugalštinou. Dokonce ve středověku byly tyto dva jazyky z lingvistického hlediska jeden. Portugalština

¹ BESWICK, Jaine. *Galician Language Planning and Implications for Regional Identity: Restoration or Elimination?* [online]. 2002, 16 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: doi:10.1080/1460894022000026123, EBSCO

se chtěla jasně vymezit vůči španělštině, zatímco galicijština neměla donedávna žádné oficiální uznání. Dle autorů článku je právě pohraniční oblast regionem přechodových dialektů mezi galicijštinou a portugalskou a není možné mezi nimi stanovit jasné vymezení. Vzájemné porozumění oběma jazykům obyvateli je na hranicích pravidlem. Pro vzájemnou portugalskou a galicijskou komunikaci to není problém. Autoři zmiňují také deformaci galicijštiny, ke které dochází kvůli tlakům spisovné portugalské, ale také španělštiny. Článek je završen tím, že tlak norem na regionální a místní dialekty v pohraničních oblastech i jinde je v románsky mluvícím světě běžný.²

Elisa Álvarez González se zabývala průzkumem, který vyústil problémem s ubývajícím počtem galicijsky mluvících příslušníků. Mladí lidé mluví galicijsky stále méně a méně, a v nejbezprostřednějších oblastech nebo v rodině se galicijština nepoužívá. Úbytek galicijských mluvčích má další příčinu, a to pokles porodnosti ve venkovských oblastech, kde se galicijsky mluvící obyvatelstvo koncentruje. Vinou toho je i nízká porodnost obecně.³

Autor Henrique Monteagudo se ve svém výzkumu zabývá lingvistickou politikou v Galicii. Monteagudo vykonal průzkum, ze kterého vychází, že naprostá většina dotázaných vykazuje příznivé postoje jak ke galicijštině, tak k bilingvistice. Z průzkumu také vyplývá například to, že dle respondentů by se politici měli správně vyjadřovat v galicijštině, používat ji ve svých veřejných prohlášeních nebo že by rodiče měli se svými dětmi mluvit více galicijsky. Naprostá většina dotázaných považuje zajištění podpory k používání galicijštiny za prioritu, avšak zároveň vyžadují i jazykovou svobodu. Důležité je pro ně galicijštinu jim nevnucovat. Většina dotázaných souhlasí s tím, že by vzdělávací systém měl fungovat tak, aby se žáci byli schopni kompetentně vyjadřovat v galicijštině i ve španělštině. Výzkum popisuje také vliv vlády, která vykonává nedostatečná opatření pro prosazení galicijštiny. V závěru článku Monteagudo sepisuje snahy o zachránění galicijštiny. Pro Monteaguda je základem ustanovit konsensus mezi občany a politickými

² TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valeriá PAÛL. *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191, EBSCO

³ *La Voz de Galicia: Vázquez sitúa el problema del gallego en que no se emplea al salir de la escuela* [online]. 2014 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.lavozdegalicia.es/noticia/galicia/2014/12/13/vazquez-situa-problema-gallego-emplea-salir-escuela/0003_201412G13P5994.htm, EBSCO

a společenskými silami ve prospěch prosazování politik, které by zvrátily jazykové nahrazování galicijštiny s cílem postavit galicijštinu „plně na nohy“. Galicijština by si měla být rovna se španělštinou. Na galicijštinu by mělo být nahlíženo pozitivně jako na jazyk Galicie, a v rámci galicijštiny by měl být podporován spravedlivý bilingvismus.⁴

Juan-Manuel Trillo-SantaMaría a Valeria Paül se v článku *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* zabývají španělsko-portugalskou hranicí, kterou chápou jako mobilní a stále se měnící. Přihlíží k historické, přírodní, sociální, kulturní, ekonomické a politické dimenzi hranic. V článku autoři zmiňují rozdíl mezi „boundary“ a „border studies“. Boundary studies znamenají více geopolitičtější přístup ke studiu vývoje a změnám teritoriální linie. Border studies se snaží věnovat plnou pozornost hranici jako „místu, na kterém a prostřednictvím kterého se komunikují sociálně-prostorové rozdíly“. Autoři zmiňují také specifčnost těchto regionů. Sociálně-prostorové vztahy mají právě na těchto územích zvláštní rysy. Setkávají se zde různé představy o státu, národu, identitě, kultuře a území. Hranice mezi Španělskem a Portugalskem je často pojímána jako jedna z nejstarších hranic v Evropě, což se odráží ve většině děl nejen portugalských či španělských autorů, ale i autorů zahraničních. V článku je popsán historický vývoj portugalsko-španělské hranice. Dále jsou zde také například zmíněná „smíšená města“ – Povos promiscuos, která byly celkem tři. Měla jasně vymezenou hranici, která ve skutečnosti protínala města, a dokonce i domy (v některých případech byly domy s jedněmi dveřmi do Španělska a druhými do Portugalska). Tato situace napomáhala obchodu, ale také pašerácké činnosti nebo průchodu uprchlíků. Existovalo také Couto Mixto, území, kde byl povolen volný obchod, také zde byla možnost rozhodnout o své národnosti (španělské nebo portugalské), nebo dokonce nemít národnost žádnou. Couto Mixto později připadlo Španělsku a Povos Promiscuos Portugalsku. V historii bylo také běžné, že Galicijci odcházeli za sociálními účely na portugalskou stranu a naopak. Vznikala smíšená manželství, a tím i rodinné vazby mezi Galicijci a Portugalci. Studenti chodili do školy na druhé straně hranice, konaly se zde společné oslavy, jarmarky a poutě. A ani v nejtvrděších dobách iberských diktatur ve 20. století nebyla hranice tak uzavřená například kvůli tajným

⁴ MONTEAGUDO, Henrique. *Política lingüística en Galicia: Apuntes para un nuevo balance* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: <https://www.univie.ac.at/QVR-Romanistik/wp-content/uploads/2018/11/QVR-39-2012.pdf#page=21>, EBSCO

politickým spojením nebo výměnám mezi španělskými a portugalskými aktivisty proti režimům.⁵

Po staletích nedůvěry a rivality jsou dnes vztahy územní spolupráce – a konkrétně přeshraniční spolupráce – mezi Portugalskem a Španělskem charakterizovány rostoucí dynamikou. Vera Ferreira ve svém článku *Cross-border cooperation in the Galicia-northern Portugal euroregion* popisuje vzájemnou spolupráci mezi severním Portugalskem a Galicií. Od druhé poloviny 70. let je zde vidět postupný vývoj a upevňování portugalsko-galicijských vztahů. Euroměsta, euroregiony, pracovní společenství a evropská seskupení pro územní spolupráci v přeshraniční oblasti Španělska a Portugalska, to vše vzniká postupně od 70. let. Někteří autoři jdou dokonce tak daleko, že zmiňují, že „společné území složené z Galicie a severního Portugalska je pravděpodobně nejlépe definovanou přeshraniční oblastí v Evropě“. Sbližování severního Portugalska s Galicií přináší jak hmotné, tak nehmotné rysy. Mezi ty hmotné patří například stavba mostů nebo oprava komunikačních tras. Mezi nehmotné může patřit obrovské nehmotné dědictví, a to konkrétně vytvoření kontextu, který podpořil spolupráci mezi několika politickými, administrativními a socioekonomickými aktéry ve snaze založit sociálně a ekonomicky atraktivní a soudržné území a omezit jeho periferní charakter. V článku autorka rozebírá prvky, které motivovaly vytvoření spolupráce mezi severním Portugalskem a Galicií. Jde například o historické soužití a výměny mezi severním Portugalskem a Galicií, díky kterým docházelo ke geografické blízkosti a kulturní a jazykové spřízněnosti. Dále také přechod k demokracii v 70. letech 20. století nebo podepsání Smlouvy o přátelství a spolupráci mezi Portugalskem a Španělskem, jejímž cílem je „posílit existující přátelství a solidaritu mezi oběma zeměmi“. Velký podíl na tom také má decentralizace španělského státu (po schválení ústavy z roku 1978), která vedla ke vzniku autonomních společenství, tedy ke vzniku autonomní Galicie v roce 1981. Dalším prvkem je také vliv soudržnosti Evropské unie, jejímž hlavním cílem je snižovat hospodářské, sociální a územní rozdíly mezi regiony. Vera Ferreira v článku postupně popisuje jednotlivé fáze prohlubování vzájemné spolupráce. V závěru tohoto článku autorka zmiňuje, že i když se severní Portugalsko a Galicie prezentují jako euroregion, jednají koordinovaným způsobem, neznamená to, že euroregion představuje

⁵ TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valeriá PAÜL. *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191, EBSCO

jednotného hráče nebo autonomního činitele. Naopak mezinárodní postavení euroregionu je stále závislé na vnější politice portugalských a španělských států.⁶

V článku *Labour mobility in the Euroregion Galicia–Norte de Portugal: constraints faced by cross-border commuters* řeší dva autoři, Iva Pires a Flávio Nunes, pracovní mobilitu mezi Galicií a regionem Norte de Portugal. Díky společnému vstupu Portugalska a Španělska do Evropské unie v roce 1986 došlo ke snížení obchodních překážek a investičních omezení. A právě díky tomu také došlo ke zvýšení přeshraniční mobility pracovních sil. V článku autoři porovnávají oba regiony. Region Norte de Portugal měl slabý ekonomický růst a nedostatek pracovních příležitostí, což zapříčinilo velkou přeshraniční mobilitu. Naopak Galicie byla regionem s velkým ekonomickým růstem, vysokou poptávkou po zaměstnancích a vyššími platy. Pokud někteří z Galicijců pracovali v regionu Norte de Portugal, obvykle obsadili volná místa související s vysoce kvalifikovanými, dobře placenými zaměstnáními jako je zdravotnictví nebo pečovatelské služby, zatímco portugalští pracovníci zaplnili volná pracovní místa například ve stavebnictví, což pro Galicijce nebylo příliš atraktivní. Dynamická galicijská ekonomika poskytující rostoucí rodinné příjmy, vysoké mzdy a bohaté sociální služby může vést k rozhodnutí hledat práci na druhé straně hranice.⁷

Od roku 1995 pracuje Kulturní a pedagogické sdružení *Ponte... nas ondas!* na předávání galicijsko-portugalského nehmotného dědictví novým generacím z Galicie a Portugalska. Jde o společné dědictví, které si po staletí udržuje svou soudržnost. Proto převzalo sdružení *Ponte... nas ondas!* odpovědnost za uvedení společné galicijsko-portugalské kultury do zaslouženého mezinárodního uznání UNESCO, když se to v roce 2001 nepodařilo. 23. dubna 2004 byla ve Vigu veřejně představena kandidatura na galicijsko-portugalské nehmotné dědictví. Členové sdružení začali předávat informace o nejunikátnějších a nejreprezentativnějších projevech galicijsko-portugalského nehmotného dědictví. Zároveň zpracovali studie, na kterých se podíleli antropologové a badatelé z Galicie a Portugalska. Revitalizační aktivity iniciují i školy a různé spolky, které si myslí, že kandidatura do UNESCO je cestou k oživení velké části tradic, které byly

⁶ FERREIRA, Vera. *Cross-border cooperation in the Galicia-Northern Portugal Euroregion* [online]. Janus.Net, 2019 [cit. 2021-11-19]. ISSN 1647-7251. Dostupné z: doi:10.26619/1647-7251.10.1.01

⁷ PIRES, Iva a Flávio NUNES. *Labour mobility in the Euroregion Galicia–Norte de Portugal: constraints faced by cross-border commuters* [online]. 20.11.2017 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: doi:10.1080/09654313.2017.1404968

zastíněny společenským vývojem a změnami v jejich životech. Na setkání mezinárodní poroty UNESCO členové poroty ocenili nejen činnost, ale také přínos, které toto sdružení má. Také zdůraznili jedinečný fakt, že jde o první celosvětovou kandidaturu, kterou propagují zástupci dvou států – Portugalska a Španělska. Závěr článku je ukončen mottem: „*It's more important to transmit the heritage to future generations than record*“.⁸

Iberský poloostrov je územím bohatým na historii, tradice a pověry. Portugalsko a Španělsko jako katolické země a sdílejí mnoho stejných svátků. Existuje mnoho legend, některé založené na vágních historických faktech, jiné podbarvené náboženskými konotacemi, popisuje autor článku Johnny Walker. V článku jsou popsány typické portugalské svátky jako například *svátek svatého Antonína, Den svobod* nebo *Den Portugalska*. Autor zmiňuje i galicijské, tedy španělské svátky jako je *Den španělské ústavy* nebo *Svátek svatého Jakuba*. Jsou zde popsány svátky, které mají tyto dva státy společné a účastní se jich jak Portugalci, tak Galicijci. Je zde zmíněn například Svátek svatého Jana, kdy v Galicii lidé přeskakují ohně a jedí grilované sardinky nabízené místními restauracemi zdarma. Na jihu Španělska v Malaze, Murcii a dalších městech zase jedí sardinky na znamení konce karnevalů a jako předzvěst začátku půstu. I v Portugalsku je tento svátek velkou slávou, sardinky jsou v tento den úplně všude. Autor dále popisuje tradici *Baby Jumping* neboli *El Colacho*, která se tradičně koná v Castrillo de Murcia v Galicii, kdy během obřadu muži, oblečení jako ďábel – Colacho v červených a žlutých oblecích, skáčou přes děti narozené během uplynulých 12 měsíců. Děti leží na matracích na zemi. Cílem obřadu je očistit miminka a vyhnat všechny zlé duchy, čímž je připravují na život. Další tradicí je *Fiesta de Santa Marta de Ribarteme* známá také jako Festival zážitků blízko smrti, která se odehrává v malé galicijské vesnici na hranici s Portugalskem – Las Nieves. Pokud někdo trpí těžkou nemocí a chce se modlit za uzdravení, nebo pokud se zotavil z blízké smrti a chcete tak poděkovat Bohu, může si zde pronajmout rakev a lehnout si do ní. Přátelé a příbuzní ho v procesí provedou vesnicí a poté jej položí před oltář v místním kostele, kde zůstane celou mší.⁹

⁸ Ponte... nas ondas!: The Candidacy of the Galician-Portuguese Oral Traditions [online]. 2010 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <http://pontenasondas.org/a-candidatura-das-traditions-orais-galego-portuguesas/?lang=en>

⁹ WALKER, Johnny. *Thinking of Walking in Spain or Portugal? Festivals Galore...* [online]. 14.12.2017 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.afotc.org/pilgrim-resources/thinking-of-walking-in-spain-or-portugal-festivals-galore/>

Španělská autorka Matilde Felpeto Lagoa ve své knize *Cocina gallega tradicional: Recetas, tradición, historia y evolución* popisuje historii tradičních galicijských pokrmů a různé způsoby jejich příprav. V knize autorka prezentuje recepty postupně podle pořadí, v jakém se chody tradičně podávají u stolu. Nejprve vývary a polévky, různé empanády, recepty se zeleninou, rybami a korýši, masové pokrmy a ke konci dezerty. Recepty jsou doplněny informacemi o kvalitních galicijských produktech, jakými jsou například chléb, sýry, vína, piva, vody, likéry, zavařeniny nebo med. Ve své knize si autorka připomíná kuchyni a recepty svého života. Tyto tradiční recepty jsou typické i pro Galicijce v Portugalsku.¹⁰

Na to, jaký vliv měla pandemie covidu-19 na stravovací návyky u Galicijců, se zaměřili autoři Sinisterra-Loaiza, I. Vázquez, Manuel Miranda a další ve svém výzkumu. V úvodu autoři zmiňují, jak covid-19 postihl všechny z nás téměř ve všech ohledech. Mezi obyvatelstvem se změnily stravovací návyky, protože konzumace potravin se prováděla převážně v domovech a návštěvy obchodů s potravinami nebo potravinářských center se výrazně snížily. Stejně tak byly upraveny i další návyky jako je fyzická aktivita nebo doba spánku. Pro Galicijce je typický převládající příjem sezónních, lokálních a málo zpracovaných potravin. Co se týče způsobu vaření, oproti Španělům, kteří preferují smažení na oleji, připravují své pokrmy nejčastěji nad párou. Výzkumu se účastnilo 1 350 respondentů a vychází z něj, že většina Galicijců sní více pokrmů než před začátkem pandemie. Toto zvýšení příjmů mělo vliv na přírůstek hmotnosti u 44 % respondentů. Téměř polovina respondentů uvedla, že v průběhu pandemie strávili mnohem více času přípravou domácího pečiva než předtím. Co se týče konzumace alkoholických nápojů, výsledky ukázaly nižší spotřebu než před pandemií. Z výzkumu také vyplývá, že respondenti využívali v průběhu pandemie více digitálních platforem zejména k vyhledávání informací o stravování, nutričních hodnotách a zdravém životním stylu. Dále se ukázalo, že se u Galicijců zvýšil čas, který stráví v kuchyni. Během období pandemie se nejvíce zvýšila spotřeba ryb (20 %), luštěnin (22,5 %), ovoce (27 %) a zeleniny (21 %). Celkově tedy z provedeného výzkumu vyplývá, že se během pandemie stravovací návyky a styl života galicijského obyvatelstva změnily. Převažuje jasný trend ke spotřebě zdravých potravin jako je ovoce a zelenina, naopak výrazně poklesla konzumace produktů jako jsou

¹⁰ LAGOA, Matilde Felpeto. *Cocina gallega tradicional: Recetas, tradición, historia y evolución*. Vigo: Xerais, 2017. ISBN 8491212647.

slazené nápoje a zpracované potraviny, zvýšil se také příjem potravin, a tím pádem růst nadváhy.¹¹

Trojice autorů se ve svém článku zabývá spotřebou potravin turisty v Galicii. Ve srovnání s běžnou spotřebou potravin galicijské populace, kapacitou výroby potravin a s oficiální gastronomickou reklamou (webové stránky cestovního ruchu) je gastronomická turistická zkušenost standardizovaná a špatná, omezená prakticky jen na dva produkty: rýže s humrem a chobotnice. Z výzkumu vyplývá, že jak portugalští respondenti, tak galicijští respondenti, upřednostňují stejný pokrm. Buď jde o různé korýše, nebo o chobotnici. Pestrost a velká rozmanitost galicijské kuchyně není dle autorů využita na maximum.¹²

¹¹ SINISTERRA-LOAIZA, Laura I., Beatriz I. VÁZQUEZ, José Manuel MIRANDA a spol. *Food habits in the Galician population during confinement by COVID-19* [online]. 8 [cit. 2021-11-04]. ISSN 1699-5198. Dostupné z: doi:10.20960/nh.03213, EBSCO

¹² V. CARRA, Emilio, Marisa DEL RÍO a Zósimo LÓPEZ. *Gastronomy and Tourism: Socioeconomic and Territorial Implications in Santiago de Compostela-Galiza (NW Spain)* [online]. International Journal of Environmental Research and Public Health, 25.08.2020 [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: doi:10.3390/ijerph17176173

3. Metodologie

V úvodu této části je potřeba vysvětlit některé pojmy související s touto kapitolou. Jde o pojmy metodologie a metodika. Metodologie je věda o metodách, která srovnává výzkumné postupy a jejich výsledky. Metodika bývá spíše konkrétnější. Jde o návod, jak použít určitý výzkumný nástroj k poznání například toho, jakými způsoby je možná distribuce dotazníku.¹³ Je možné vidět, že jsou tyto pojmy v mnoha případech zaměňovány. Někteří autoři používají pojem metodologie, jiní zase metodika. Dalšími pojmy, které v této práci zazní, jsou respondent a informátor. Někteří autoři používají spíše slovo respondent, někteří naopak informátor. Respondent je osoba dotazovaná během interview, dotazníku, či ankety, a je také zástupcem určité skupiny.¹⁴ Informátor je osoba, která podává informace o určitém tématu. V některých případech může být informátor brán negativně, jelikož je tento pojem často spojován s udáváním druhých.¹⁵ V této práci bude použit zejména pojem respondent.

Samotná práce vychází z terénního výzkumu, který byl proveden v severní části Portugalska. Tato část byla dříve součástí Galicie. Oblast severního regionu byla navštívena celkem dvakrát. Poprvé v rámci programu Erasmus, podruhé již díky vlastnímu cestování. Ke sběru primárních dat byly použity zejména metody polostrukturovaného a narativního rozhovoru s galicijskými respondenty a metoda zúčastněného pozorování v rámci kvalitativního výzkumu. Pro sběr sekundárních dat byla použita odborná literatura a internetové zdroje, které celý výzkum doplnily. V rámci výzkumu byly využity i nejrůznější techniky. Šlo například o setkání v kavárnách nebo rozhovory přes sociální sítě. Mezi nejvyužívanější platformy patřily pro účely výzkumu Facebook, e-mail a také Skype, díky kterým bylo možné udržovat další komunikaci s respondenty. Komunikace probíhala po celou dobu v anglickém jazyce. Pokud některý z respondentů anglicky neuměl, byl vždy k dispozici překladatel, díky kterému mohly být předány vzájemné otázky a odpovědi. Jednotlivé výpovědi respondentů jsou pro účely této práce přeloženy.

¹³ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 26-27

¹⁴ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0. s. 204

¹⁵ *Kdo je to Informátor?* [online]. 2022 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://kdojeto.superia.cz/zlocin/informator.php>

3.1 Adekvace použitých metod

Pro tuto práci byly použity dva druhy výzkumů – kvalitativní a kvantitativní. Kvantitativní výzkum používá náhodné výběry, opírá se o sběr dat pomocí různých testů, dotazníků nebo strukturovaného pozorování. Získaná data se analyzují pomocí statistických metod. Mezi jeho výhody patří rychlý sběr dat a následná rychlá analýza těchto dat. Díky tomuto typu výzkumu lze získat přesná číselná data. Používá se zejména pro výzkum u velkých skupin. Mezi nevýhody spadá například to, že výzkumník může určité fenomény při tomto druhu výzkumu opomenout nebo mohou být získané výsledky příliš obecné pro místní podmínky.¹⁶ Během kvantitativního výzkumu se používá metoda deduktivní, která začíná teorií či obecným formulováním problému. Následovně jsou formulovány hypotézy, které daný problém rozdělí na dílčí části. Poté probíhá sběr dat a potvrzení, nebo vyvrácení hypotézy.¹⁷

Kvalitativní výzkum začíná položením výzkumných otázek, které se v průběhu výzkumu mohou upravit či doplnit. Cílem výzkumníka během tohoto výzkumu je vyhledat a následně analyzovat jakékoli informace, které by mu pomohly zodpovědět výzkumné otázky. Výzkumník během kvalitativního výzkumu pracuje přímo v terénu, kde by měl s jedinci navázat delší a intenzivnější kontakt. Zabývá se tedy daným fenoménem nebo konkrétní skupinou do hloubky. Tento typ výzkumu umožňuje navrhnout teorie. Sběr dat a jejich analýza je, oproti výzkumu kvantitativnímu, časově náročnější. Mezi nejčastější metody patří pozorování, studium dokumentů, rozhovor nebo video a audiozáznam. Výzkumník může vycházet také z fotografií, deníků, poznámek nebo úředních dokumentů. Úkolem výzkumníka je popsat vše, co pozoroval a zaznamenal. Mezi jeho nevýhody může patřit například to, že je subjektivní, lze ho těžko replikovat, nelze ho zobecňovat na celou populaci a na jiné prostředí a také již výše zmíněná časová náročnost.¹⁸ U kvalitativního výzkumu se využívá induktivní metoda, u které je postup opačný než u deduktivní. Tato metoda začíná nejdříve sběrem dat, v nich je potřeba nalézt souvislosti, pravidelnosti a interakce. Na základě těchto znaků jsou poté sestaveny předběžné závěry. Poté dochází

¹⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 46-49

¹⁷ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. 4. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-0651-6. s. 75-76

¹⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 49-52

k návratu zpět do terénu, díky čemuž je možné předběžné závěry opravovat. Výsledkem induktivní metody je nová teorie.¹⁹

3.1.1 Rozhovor

Rozhovor (interview) je jednou z nejvyužívanějších metod sběru dat jak v kvantitativním, tak kvalitativním přístupu. To, co je odlišné v rámci těchto dvou přístupů, je míra standardizace. Rozhovor je uměle navozená situace, kterou nejčastěji iniciuje výzkumník. Během kvalitativního výzkumu je možné setkat se s těmito typy rozhovorů:

Volný (též nestrukturovaný, nestandardizovaný) rozhovor je typem rozhovoru, během kterého má respondent nejvyšší volnost. Otázky nejsou dány předem a vznikají během společné komunikace mezi výzkumníkem a respondentem. Během tohoto rozhovoru musí být výzkumník schopen zvládat tuto nestandardizovanou situaci. Problém je také s vyhodnocováním těchto rozhovorů, protože se případ od případu liší jak obsah, tak i rozsah. Velkou výhodou může být spontánnost výpovědí, které jsou často velmi osobní. Zvláštní podobou volného rozhovoru je narativní rozhovor, při kterém respondent volně hovoří o nějakém tématu, například o životní události nebo zážitku.²⁰

Při výzkumu u galicijské menšiny byl využit také narativní rozhovor, kdy bylo respondentovi předem oznámeno téma rozhovoru a posléze mohl respondent bez přerušování vyprávět.

Polostrukturovaný (polostandardizovaný) rozhovor je částečně řízeným typem rozhovoru. Pro tento rozhovor je připraven soubor otázek nebo alespoň témat. Není zde ovšem potřeba dodržovat pořadí otázek, otázky mohou být formulovány jinak. Komunikace je tak mezi výzkumníkem a respondentem uvolněnější, protože se výzkumník může přizpůsobit konkrétnímu respondentovi. U polostandardizovaného rozhovoru je určitou mírou standardizace prostředí, ve kterém rozhovor probíhá (v knihovně, kavárně...)²¹

¹⁹ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. 4. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-0651-6. s. 76

²⁰ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 110-111

²¹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 111-112

Během výzkumu byl využit také polostandardizovaný rozhovor. Výzkumníci měli předem připravené některé otázky, u kterých se postupně měnilo pořadí podle toho, jak se daný rozhovor vyvíjel. Většina polostandardizovaných rozhovorů probíhala v kavárnách. **Strukturovaný (řízený, standardizovaný)** rozhovor je typ rozhovoru, kdy jsou předem určené otázky i jejich pořadí. Během toho rozhovoru není příliš brán zřetel na zvláštnosti respondenta a není zde prostor pro získání více informací. Trvání rozhovoru je často časově omezeno a prostředí, kde se rozhovor koná, je také přesně určeno. Avšak data získaná z tohoto rozhovoru se lépe vyhodnocují, protože mají stejný rozsah i strukturu.

V kvantitativním přístupu převažuje standardizovaný rozhovor, kdy jsou přesně stanoveny otázky (zejména uzavřené) a jejich pořadí. Následují možnosti odpovědí. Výzkumník i respondent v tomto případě postupují podle předpisu, proto tento přístup přináší spíše povrchové a lépe utříditelné.²² Jelikož jsou otázky dané předem, je známá i struktura informací. Výhodou může být rychlá analýza dat.²³

3.1.2 Pozorování

Další možností sběru dat je pozorování. Cílem pozorování je zachytit všechny možné situace v konkrétní skupině. Nejde jen o pozorování toho, co je možné vnímat zrakem, ale také sluchem nebo čichem. Pozorování lze rozdělit na několik typů:

Podle míry účasti pozorovatele na dění můžeme rozdělovat pozorování zúčastněné a nezúčastněné. Zúčastněné pozorování je jedním z nejdůležitějších metod kvalitativního výzkumu. Pozorovatel je součástí konkrétní skupiny, je v osobním kontaktu s pozorovanými osobami, což přináší velmi podrobné dojmy a informace.²⁴ Výzkumník v dané společnosti žije, je účastníkem jejich společenského života, pokud něčemu nerozumí, ptá se a samozřejmě pozoruje, co se děje.²⁵ Po shromáždění dostatku informací nastává fáze

²² REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 112

²³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 173

²⁴ Tamtéž, s. 197

²⁵ MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-53-2. s. 219

rozloučení se s danou skupinou. Nejvhodnější je rozloučit se v přátelské a přirozené míře, kdy nejsou narušeny vztahy ve skupině ani mezi výzkumníkem, ani mezi pozorovanými.²⁶

Během výzkumu bylo využito zúčastněné pozorování zjevné, díky kterému bylo zjištěno, jak se respondent chová při položení některé z otázek nebo v jakém je rozpoložení.

V případě nezúčastněného pozorování jsou interakce mezi pozorovatelem a subjekty pozorování minimalizovány. Pozorovatel by nijak neměl narušit pozorovaný subjekt. Nejčastěji se pomocí tohoto typu pozorování zkoumá chování. Tento způsob pozorování není tak nápadný jako u zúčastněného pozorování.²⁷

Podle míry standardizace můžeme rozdělit pozorování na standardizované nebo nestandardizované. U nestandardizovaného pozorování je nejčastěji určen jen cíl, způsob, jakým bude pozorování prováděno, je na výzkumníkovi. Během pozorování je možné měnit volbu i pořadí pozorovaných jevů. Opakem je standardizované pozorování, kde je postup předepsaný předem. Je stanoven cíl, zkoumané jevy, ale také místo, čas nebo očekávané projevy.²⁸

Podle toho, zda jsou si osoby vědomy, že je někdo pozoruje, lze rozlišit pozorování zjevné a skryté. Osoby jsou v případě pozorování zjevného obeznámeny s tím, že je někdo pozoruje. Nevýhodou je, že pozorování může být zkreslené, protože subjekty se mohou před pozorovatelem snažit stylizovat. Při skrytém pozorování subjekty neví, že jsou pozorovány. Prostředí pozorovaných tak není ničím narušené. Existuje zde však riziko prozrazení, které ve výsledku může pokazit celý výzkum. V případě pozorování skrytého se často hovoří o tom, že je neetické, protože správně by neměla být zkoumána/pozorována osoba, která o tom neví.²⁹ Problém nastává, pokud je pozorovatel odhalen. Dojde tak ke ztrátě důvěry a tím pádem i ke znemožnění pokračování ve výzkumu.³⁰

²⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 202

²⁷ Tamtéž, s. 202

²⁸ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. 4. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-0651-6. s. 84

²⁹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 177

³⁰ JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-662-5. s. 66

3.2 Plán a průběh výzkumu

Jako téma výzkumu byla vybrána menšina Galicijců, kteří žijí na severu Portugalska. Dalším krokem bylo stanovit metodologii, díky které budou získány potřebné informace. Nejdříve bylo zapotřebí nastudovat sekundární literaturu, aby výzkumníci získali povědomí o daném tématu, a až poté se realizoval výzkum. Vzhledem k výběru tématu a zvolené etnické menšině se místem výzkumu stal region Norte (sever Portugalska) a to z důvodu, že tato oblast má společnou „portugalsko-španělskou“ historii a také proto, že tento region přímo hraničí s Galicií. V současné době žije v této oblasti přibližně 15 000 Galicijců³¹, avšak najít oficiální statistické údaje o konkrétních počtech se jeví poměrně složitě, protože většina Galicijců se již asimilovala mezi Portugalce, a tak nikde neudávají, že jsou Galicijci. Případně se jako Galicijci cítí, ale není to uvedené ve statistikách. První návštěva této oblasti proběhla v červnu roku 2021, v srpnu téhož roku se výzkumníkům podařilo do těchto míst znovu navrátit.

Obrázek č. 1 Navštívená oblast během výzkumu

Zdroj: GIFEX³²

Výzkum v severním regionu Portugalska

V červnu roku 2021 byl zahájen terénní výzkum ve městě Braga. V srpnu téhož roku se podařilo do tohoto města znovu navrátit. Prvním navštíveným místem bylo turistické

³¹JoshuaProject: *Galician in Portugal* [online]. [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/11810/PO

³² GIFEX: *Map of the Norte Region or Northern Portugal* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://www.gifex.com/detail-en/2009-09-17-2409/Map_of_the_Norte_Region_or_Northern_Portugal.html

centrum, kde se nepodařilo získat žádné potřebné informace. Dalšími navštívenými místy byly městská knihovna, městská radnice a univerzitní knihovna. Přes skupinu na Facebooku *Cultura e Artes de Braga* byl kontaktován Artur, který není Galicijcem, nicméně se jedná o správce již výše zmíněné skupiny. Také pomáhá pořádat galicijské aktivity v Braze. Díky Arturovi se podařilo získat kontakt na Fernanda, který je Galicijec. Původně odjel za studiem architektury do Lisabonu. Poté se přestěhoval do Bragy, kde žije již 25 let. V současné době se architektuře nevěnuje a v Braze studuje filozofii. Ze začátku byl respondent trochu odtažitý, ale po chvíli už neměl problém s vyprávěním. Fernando je hlavním propagátorem galicijské menšiny v Braze. Snaží se pořádat akce o galicijské kultuře a také tuto menšinu stmelovat.

Fernando během rozhovoru domluvil další schůzku, a to s Carlosem – profesorem kultury na univerzitě Minho v Braze. Carlos neumí anglicky, a tak Fernando po celou dobu rozhovoru pomáhal s překladem. Carlos přišel do Bragy díky pracovní stáži a od té doby zde žije doteď. Díky Carlosovi se výzkumníkům podařilo spojit s respondentkou Anou.

Ana je vysokoškolskou studentkou, jejíž rodiče (Magda a Francisco) pochází z Galicie. I když Any rodiče pochází z Galicie, v běžném životě používají spíše portugalštinu. Ana žije celý život v Braze, ale o galicijskou kulturu a galicijštinu se zajímá. Rodiče Any do Bragy odešli po dokončení vysoké školy. V Braze měli již Any rodiče kamarády, a tak věděli o všech okolnostech spojených se stěhováním. Rodiče byli v době rozhovoru s Anou mimo město, ale výzkumníkům se s nimi podařilo spojit přes Skype o pár měsíců později. Maminka Magda je účetní a tatínek Francisco pracuje jako finanční poradce.

Díky Aně se podařilo získat kontakt na Mariú, která pochází z Viana do Castelo. Výzkumníkům se s Marií podařilo spojit pomocí sociální sítě Facebook. Následně na to byla domluvena schůzka. S Marií přišla na schůzku i její kamarádka Carla. Obě pochází z Galicie a v současné době pracují v muzeu.

Během pobytu v rámci Erasmu došlo k seznámení s Vitorem, jehož rodina žije v Portu, kde mají vinárnu, ale jeho prarodiče žijí v Galicii. Doteď za nimi jezdí na návštěvy, a tak byl ochotný povyprávět o svých postřezích z těchto návštěv. S Vitorem došlo k seznámení v březnu 2021 a kontakt pokračuje i nadále.

Carlos poskytl kontakt na Miguela – učitele matematiky na univerzitě v Braze, do které se odstěhoval také kvůli studiu. Konverzace s Miguelem probíhala přes sociální síť Facebook. Díky Aně byly získáni ještě další tři respondenti – Bernardo, Pedro a Rita, kteří

se v Braze narodili. Bernardo pracuje v IT, Rita je zaměstnaná v kavárně a Pedro je podnikatel.

Všechny schůzky probíhaly kvůli situaci s covidem-19 ve venkovních prostorách, nejčastěji v kavárnách, dále také přes sociální sítě jako je Facebook a Skype. Všem respondentům byl vždy předem oznámen účel rozhovoru.

3.3 Údaje o respondentech

Při každém terénním výzkumu a komunikaci s respondenty je potřeba dbát na jejich ochranu. Dle Martina Soukupa by každý výzkumník měl řádně promyslet výzkum tak, aby nezpůsobil bezprostřední újmy a aby neměl negativní dopady na budoucnost jedince nebo lokality. Výzkumník by měl informovat respondenty o účelu získaných dat.³³

Po dobu celého výzkumu byly dodržována pravidla, která jsou předepsána v Etickém kodexu české asociace pro sociální antropologii.³⁴ Respektovány jsou i Etické směrnice České asociace pro sociální antropologii.³⁵ V rámci dodržení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů jsou v této práci vždy zmíněna jen křestní jména respondentů. V následující tabulce jsou shrnuty informace o respondentech, jejichž výpovědi se nacházejí v této práci.

³³ SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN 978-80-246-2567-6. s. 135-136

³⁴ Etický kodex české asociace pro sociální antropologii. Česká asociace pro sociální antropologii [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7

³⁵ Etické směrnice české asociace pro sociální antropologii. Česká asociace pro sociální antropologii [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9

Tabulka č. 1 Údaje o respondentech

Jméno	Pohlaví	Věk	Současné bydliště	Způsob kontaktování	Datum kontaktování
Artur	Muž	62	Braga	Facebook	červen 2021
Fernando	Muž	53	Braga	Facebook, rozhovor	červen 2021
Carlos	Muž	47	Braga	Rozhovor, e-mail	červen 2021
Ana	Žena	25	Braga	Facebook, rozhovor	srpen 2021
María	Žena	40	Viana do Castelo	Facebook, rozhovor	srpen 2021
Vítor	Muž	33	Porto	Facebook, Rozhovor	březen 2021
Miguel	Muž	58	Braga	Facebook	září 2021
Carla	Žena	43	Viana do Castelo	Rozhovor	srpen 2021
Bernardo	Muž	26	Braga	Facebook, Skype	září 2021
Pedro	Muž	39	Braga	Facebook, Skype	září 2021
Rita	Žena	27	Braga	Facebook, Skype	září 2021
Magda	Muž	56	Braga	Skype	únor 2022
Francisco	Muž	59	Braga	Skype	únor 2021

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

4. Teoretická část

4.1 Vymezení pojmů

V této kapitole jsou vysvětleny základní pojmy spojené s tématem diplomové práce. Jsou zde popsány pojmy etnicita a etnická identita a s tím související koncepty primordialismu a konstruktivismu. V další části jsou přiblíženy pojmy národ a národnost. Krátce je vysvětlen rozdíl mezi majoritou a minoritou. Jsou zde zmíněny atributy, které mohou minoritu vyčleňovat od okolí a také tři možnosti, jak může vypadat vztah mezi menšinou a většinou. V závěru je vysvětlen pojem kultura a různé úhly pohledu, jak lze na kulturu pohlížet.

4.1.1 *Etnicita*

Thomas Hylland Eriksen ve své knize *Etnicita a nacionalismus* vysvětluje pojem etnicita. První, kdo použil slovo etnicita, byl americký sociolog David Riesman-jíž v roce 1953. Poté se pojem etnicita se objevuje v 70. letech 20. století v Oxford English Dictionary. Slovo etnicita se vyvinulo z řeckého slova *ethnos*. V současné době je etnicita řešena mnohem více než kdy dříve, a to z důvodu společenských změn, ale také z důvodu přesunů ve způsobu myšlení v sociální antropologii.³⁶ Na etnicitu má vliv mnoho faktorů. Jde například o migraci, růst populace, nové komunikační technologie nebo politickou změnu, která začleňuje jedince do jednotného politického systému.³⁷

Leoš Šatava popisuje etnicitu jako soubor představ, na základě kterých jsou lidé rozděleni do skupin, které se odlišují kulturou a způsobem života, případně dalšími charakteristickými rysy, přičemž by si tito jedinci měli být vědomi určité sounáležitosti k této skupině. Slovo etnicita se v průběhu 20. století stalo hlavním pojmem sociálních věd, tím pádem existuje velké množství různých definic, které jsou si často buď velmi podobné nebo úplně odlišné. Jedna konkrétní definice etnicity neexistuje.³⁸ Etnicita se předává z generace na generaci a jednotliví členové ji musí vytvářet. Etnicitu si není možné vybrat, jelikož jde o připsaný status, ovšem později je možné ztotožňovat se s jinou etnickou

³⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 21

³⁷ Tamtéž, s. 49

³⁸ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 54

skupinou. Etnicita je relativní a také situační.³⁹ V různých situacích se lidé identifikují jinak a volí si, s jakou etnickou identitou budou pracovat.

V 19. století, v souvislosti s nástupem nacionalismu, se začíná utvářet představa o snadno zjištěném fenoménu národnosti (etnicity, národní příslušnosti) jak osoby, tak skupiny osob. Dle Šatavy existují dva možné „původy“, jak se dá na etnicitu nahlížet – primordialismus a konstruktivismus (modernismus). Z pohledu primordialismu je etnicita přirozený, neměnný znak lidské existence a národy existují od nepaměti. Národy jsou dle tohoto přístupu přírodním, nikoliv historickým, fenoménem. Tento přístup byl dominantní zejména v 19. století. Kritizován začal být ve druhé polovině 20. století kvůli své neměnnosti.⁴⁰ Termín pochází z přídavného jména *primordial*, což znamená nejstarší v čase, pravěký, starověký a představuje výchozí bod, ze kterého je odvozeno nebo vyvinuto něco jiného, nebo na kterém něco jiného závisí. V současné době není tento přístup příliš využíván. V primordialismu existuje více přístupů, jejichž společným jmenovatelem je víra v přirozenost a starobylost národů. Primordialisté berou etnické a národní identity jako „dané“. Identity jsou s nezměnnými vlastnostmi přenášeny z jedné generace na druhou a jsou statické.⁴¹ Z pohledu konstruktivismu (modernismu) je etnicita uměle, kulturně vytvořený sociální konstrukt. „Národy“ existují pouze v myslích a jsou imaginární kategorií. Přístup modernismu je v současné době oproti primordialistickému přístupu dominantní. Podle modernistů jsou národy výsledkem specifických historických a společenských podmínek, které se objevily až na počátku 19. století.⁴²

S pojmem etnicita také souvisí pojem etnikum. Jan Jandourek definuje etnikum jako skupinu jedinců, kteří se od ostatních odlišují etnicitou. Mají jinou kulturu a jazyk, žijí na jiném území, mají odlišnou historii, hodnoty, normy, chování a jsou i ostatními vnímáni jako etnicky odlišní.⁴³

³⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 317-321

⁴⁰ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 54

⁴¹ ÖZKIRIMLI, Umut. *Theories of Nationalism: a critical introduction*. 2. London: Palgrave MacMillan, 2010. ISBN 978-0-230-57732-9. s. 49-61

⁴² ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 54

⁴³ JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2. s. 75-76

U etnicity by mělo docházet ke ztotožnění jedince s nějakou skupinou. V případě galicijské menšiny v Portugalsku dochází spíše ke ztotožnění se majoritou – tedy s Portugalci. Etnicita Galicijců se projevuje například, použitím galicijského jazyka, přípravou galicijského jídla, účastí na některé galicijské události nebo vyprávěním o historii. Dle Eriksena se etnicita projevuje v dynamické situaci při kontaktu, konfliktu, soutěži či při přizpůsobování mezi skupinami.⁴⁴ Tento princip se dá vztáhnout i k portugalským Galicijcům.

4.1.2 *Etnická identita*

Pojmy jako etnická identita, etnicita či etnická skupina se běžně zaměňují. Nejčastěji jsou v definicích etnické identity zdůrazněné citové vazby mezi členy příslušné etnické skupiny. Tyto vazby vznikají na základě společných zvyků, tradic, symbolů, náboženství nebo jazyka, které mezi sebou etnická skupina má. Dle Bačové podstatným znakem etnické identity je, že daná etnická skupina sama sebe definuje na základě předků a tento pohled je předáván i dalším generacím. Přičemž jazyk i kultura se mohou měnit, ale toto sebe definování může přetrvávat po mnoha dalších staletí. Podle Bačové je etnickou identitou prožívání loajality a členství ke skupině, ke které jedinec patří svým původem.⁴⁵ T. H. Eriksen etnickou identitu definuje takto: „*Etnické identity nejsou ani připsané, ani získané: jsou obojí. Jsou vklíněné mezi situační volbou a vnějšími imperativy.*“⁴⁶ Tam, kde jsou si skupiny kulturně blízké a dochází mezi nimi pravidelně ke styku, je etnicita nejdůležitější. Etnicita také může znamenat přivlastnění si společně sdílené historie, kdy je etnická skupina zobrazována jako rozšířená příbuzenská skupina. Etnická identita existuje jen ve vztahu k jiné etnické identitě a neexistovala by bez svého protějšku.⁴⁷

V souvislosti s etnickou identitou je spojován Harald Eidheim, který se zabývá procesy dichotomizace a komplementarizace při volbě znaků, které vytváří symbolickou hranici mezi etnickými skupinami. V případě dichotomizace je identita definována ve vztahu

⁴⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 33

⁴⁵ BAČOVÁ, Viera. *Etnická identita a historické zmeny. Štúdia obyvateľov vybraných obcí Slovenska*. 1996. ISBN 8022404721. s. 47

⁴⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 99

⁴⁷ Tamtéž, s. 59

„my“ a „oni“. Dochází tak často k vytváření negativních stereotypů. Při procesu komplementarizace dochází k formování znaků prostřednictvím srovnávání se s druhou skupinou. Toto srovnávání ale zůstává v rovnocenném postavení. U komplementarizace lze popsat tento vztah jako „my“ a „vy“.⁴⁸ V prostředí, kde se utváří mezietnický vztah je potřeba ustanovit oblast komplementarity. V souvislosti se snahou o moc může minorita usilovat u majority o ustanovení ideologie komplementarity z důvodu dosažení rovnocenného postavení. Naopak majorita může chtít dosáhnout komplementarity z důvodu ospravedlnění určitého vykořisťování a diskriminace minority.⁴⁹

Tento případ může být zmiňován například v souvislosti s etnickou dělbou práce, kdy některé etnické skupiny vykonávají nejčastěji manuální a špatně placené práce, jakožto i Galicijci v Portugalsku, kteří zde nejčastěji pracovali jako dělníci.

Pokud v etnických vztazích chybí ideologie komplementarizace, dochází k posunu identity či úplné asimilaci, k čemuž docházelo v některých případech i u portugalských Galicijců. Mnozí z nich se v dnešní době již nepovažují za Galicijce. Cítí se být Portugalci a jazykem, kterým mluví, je zejména portugalština. Pokud v mezietnických vztazích komplementarizace chybí, dochází k posunu identity či k úplné asimilaci minoritního obyvatelstva.⁵⁰ Eidheim také uvádí příklad, kdy Saamové na začátku šedesátých let nedávali najevo svou etnickou identitu z toho důvodu, že se na ně pohlíželo svrchu a byli stigmatizovanou etnickou skupinou. Norové je mnohdy označovali jako „opilce“ nebo „špinavky“, a tak se na veřejnosti představovali raději jako Norové. V soukromí však svou identitu neskrývali a mluvili svým jazykem. Pro etnicitu je nejdůležitější identita, pocit sounáležitosti a přenášení kolektivního citového spojení.⁵¹

V případě Galicijců může docházet k tomu, že v přítomnosti dalších Galicijců používají identitu Galicijce a hovoří mezi sebou galicijsky. Ve Španělsku, například v prostředí školy, šla tato identita mnohdy stranou a s ostatními mluvili raději španělsky, protože galicijština byla považována za jazyk méněcenný a venkovský. V Portugalsku

⁴⁸ ŠUBRT, Jiří. *Soudová sociologie VI: (Oblasti a specializace)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN 978-80-246-2558-4. s. 345

⁴⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 99

⁵⁰ Tamtéž, s. 59-60

⁵¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 318-322

používá většina Galicijců identitu Portugalce a jako dorozumívací jazyk především využívají portugalštinu.

4.1.3 *Národ a národnost*

Už v meziválečném období se v Německu říkalo, že každý doktorand zabývající se tématem národa by měl přijít s originální definicí. Definování pojmu národ souviselo především s národními poměry a také s postoji konkrétních badatelů. Všechny tyto okolnosti ovlivnily to, že definicí pojmu národ existuje mnoho. Někteří autoři berou národ jako první fázi, ze které se vyvinul nacionalismus. Jiní uznávají opak a to, že národ vznikl jako výtvar nacionalismu. Slovo národ pochází z latinského slova *natio*. J. A. Komenský v polovině 17. století definuje národ jako „soubor lidí, kteří žijí na společném území, mají společné dějiny a společný jazyk a jsou spjati s láskou ke společné vlasti.“ V 18. století národ znamenal všechny obyvatele žijící pod vládou stejného panovníka a řídicí se stejnými zákony. Dle Maxe Webera je národem skupina lidí, kteří k sobě chovají specifický pocit solidarity. Často kritizovanou definicí národa je, že si určitá skupina uvědomuje, že patří k určitému národu, a ne k jinému. V tomto případě by stačilo pouze hlásat nacionalistická hesla a tímto lidi přesvědčovat, že patří k danému národu. Druhou možností by bylo hlásat antinacionalistická hesla, aby přestal existovat pocit národní sounáležitosti, a tím pádem i příslušnost k národu.⁵²

Dle Ernesta Gellnera je nacionalismus původně politickým principem, který považuje politickou a národní jednotku za shodnou, přičemž národní jednotku vnímá jako synonymum pro etnickou skupinu. Podle nacionalismu by neměly být etnické hranice přetnuty těmi politickými. Jde o zvláštní vztah mezi etnicitou a státem. Nacionalismus je dle Gellnera etnickou ideologií, která tvrdí, že by měl být stát ovládaný jejich skupinou. „Hlavním cílem nacionalismu je znovuvytvořit pocit úplnosti a kontinuity s minulostí, překonat odcizení nebo propast mezi jednotlivcem a společností, kterou modernita přinesla“.⁵³ Arnošt Gellner zmiňuje, že dva lidé patří ke stejnému národu, až když navzájem uznají, že jsou členy tohoto národu. Platí také, že jednotliví členové národa uznávají vůči

⁵² HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0. s. 16-27

⁵³ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 164-173

sobě vzájemná pravidla a povinnosti.⁵⁴ Zároveň také zastává názor, že se národ vyvinul z nacionalismu.⁵⁵

V 19. století bylo založeno nacionalistické hnutí, v němž hlavní představitelé hovořili o společném galicijském a portugalském národu. Dle tohoto hnutí měli Galicijci a Portugalci společný etnický původ. Galicijci a Portugalci byli dva bratři oddělení okolnostmi středověkých politických událostí. Jeden z vůdců hnutí publikoval několik děl o galicijských nacionalistech, kde také hovořil o společné galicijské a portugalské vlasti. „*Galicijsko-portugalští občané byli národem, který putuje po cizích zemích a ukazuje svou vlastní přirozenou sílu, náchylnou k dobrodružství i nostalgii – tzv. saudade.*“⁵⁶

4.1.4 Minorita a majorita

Dle Jandourka je minoritou (menšinou) skupina, která má oproti majoritě (většině) menší počet členů. Jde o skupinu, která je ve společnosti často znevýhodňována na základě určitých znaků, kterými mohou být například náboženské vyznání, barva pleti či národnost. Z pohledu většiny jsou tyto znaky považovány za méněcenné. Vyspělé demokratické společnosti by měly mít jako prioritu chránit práva menšin.⁵⁷ Na etnickou minoritu lze nahlížet také jako na skupinu, která nemá politickou převahu, moc a je politicky podřízena. Tím pádem jde o skupinu, která nemá velkou moc ani nad svými životy.⁵⁸

Velký vliv na to, jak se menšina v daném státě cítí, má právě vláda, a to konkrétně v tom, jakou politiku nastaví. Během předchozí vlády ve Španělsku byla podporována galicijská menšina spolu se všemi svými atributy, avšak s nástupem současné vlády podpora slábne, protože se prosazuje zejména španělský nacionalismus a menšiny jsou upozadřovány. V Portugalsku tento problém není příliš rozebíráný, neboť galicijská menšina není tak početná a jak již bylo zmíněno je spíše asimilovaná.

⁵⁴ GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1. s. 18

⁵⁵ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dilem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0. s. 27-28

⁵⁶ CAMPOS, Xaquín S. Rodríguez. *Transnationalism between Galicia and Northern Portugal: An Emerging Cosmopolitanism* [online]. 24.8. 2017, 133-153 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: doi:10.4236/SM.2017.74010

⁵⁷ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8535-0. s. 154

⁵⁸ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 339

Pojem menšina je pojmem relativním, stejně tak i vymezení sociálního systému. Menšiny mohou vzniknout, pokud vzrůstají možnosti sociálního systému. Například Yanomamové původně menšinou nebyli, stali se jí, až když vstoupili do vztahu se státem. Z minority se také může stát majorita, když se jim podaří nově vymezit systém. To se stane v případě, že se jim například povede založit svůj vlastní stát (snaha o založení nezávislého sikhského státu). Pokud je etnická menšina v některém státě menšinou, v jiném může být většinou.⁵⁹ Minorita je vyčleňována okolím kvůli odlišnostem, které mají její členové. Mezi nejhlavnější atributy patří zejména jazyk, náboženská příslušnost či historické (regionální) povědomí. Mezi další rysy může patřit také „rasová“ příslušnost, vzhled nebo počátek osídlení konkrétní oblasti.⁶⁰ V dnešní době může být minorita nahrazována pojmem komunita či sociální skupina. Prioritou musí být ochrana menšin ze strany státu a také jejich uznávání. Antonija Petričušić považuje za minoritu skupinu, která má jazykový, etnický nebo kulturní původ odlišný od většiny.⁶¹

4.1.5 Segregace, asimilace a integrace

Existují tři různé možnosti, jak může vypadat vztah mezi většinou a menšinou. První možností je segregace, kdy se stát nebo majorita rozhodnou fyzicky oddělit menšinu od většiny. Na menšinu je v tomto případě často pohlíženo jako na méněcennou. K segregaci dochází často v severoamerických městech, která jsou segregována podle etnických hranic.⁶² V případě segregace dochází k fyzickému vyloučení menšiny od většiny. Základem segregace je ideologie, která tvrdí, že není dobré „míchat kultury nebo rasy“ a je důležité dodržovat hranice.⁶³ Druhou možností může být asimilace, u které, pokud se jedná

⁵⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 339-340

⁶⁰ KOKAISL, Petr. *Etnické minority v Evropě* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2014 [cit. 2022-02-12]. ISBN 978-80-213-2524-1. Dostupné z: 10.13140/RG.2.1.1062.1205

⁶¹ KOTRBATÁ, Michaela. *Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita. Vedoucí práce doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c. s. 30. In: PETRIČUŠIĆ, Antonija. *The right of Minorities in International Law*. 2005. UDC 342.7-054.57. s. 48-49

⁶² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 342

⁶³ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 199-200

o asimilaci ve velkém měřítku, může dojít k úplnému vymizení menšiny a ke splynutí s většinou. Asimilace může být dobrovolná nebo vynucená. Například v USA se většina přistěhovaleckých skupin asimilovala. Postupně přestaly používat svůj mateřský jazyk a jejich vzpomínky na původní vlast jsou nejasné. Třetí možností může být integrace, což znamená, že se menšina začleňuje k většině tím, že členové menšiny jsou součástí některých společných institucí.⁶⁴ V případě integrace si menšina ovšem zachovává skupinovou identitu a také etnické hranice.⁶⁵

Velká část Galicijců žijících na území Portugalska se asimilovala a nejsou zde vidět přílišné snahy o prosazení. I u výpovědí většiny respondentů převažuje spíše názor, že Galicijci se asimilovali mezi Portugalce, cítí se jako Portugalci a mluví portugalsky.

4.1.6 Kultura

Definice kultury je jednou z nejsložitějších vůbec z důvodu, že je využívána v mnoha vědních oborech a kontextech. Pojem kultura je odvozen z latinského slova *colere* a znamená obydlování, kultivování, ochranu či vzývání. Slovo *colere* se dále vyvíjelo také přes slovo *cultus*, z čehož je odvozeno slovo kult. Jako první použil slovo kultura pravděpodobně Marcus Tullius Cicero v díle Tuskulské hovory, a to ve významu *cultura animi autem philosophia est*, tedy při označení filozofie jako aktivní pěstění ducha. Pojem kultura dále souvisí s obděláváním půdy. Až díky cílevědomému a aktivnímu působení na přírodu může zemědělec získat své produkty. Zemědělec musí půdu kultivovat a obhospodařovat, aby z ní bylo možné něco získat. J. G. von Herder kulturu chápal jako pokrok, rozvoj a kultivování lidských schopností.⁶⁶ Murphy kulturu definuje jako celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové společnosti a díky socializaci je předávají dalším generacím.⁶⁷

Jedna z nejznámějších a nejširších definic kultury je od E. B. Tylora. „*Kultura nebo civilizace, brána v jejím širokém etnografickém smyslu, je komplexní celek, který zahrnuje*

⁶⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 342

⁶⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 199-200

⁶⁶ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. 2. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1. s. 28-29

⁶⁷ MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1998. ISBN 80-85850-53-2. s. 32

*znalosti, víru, umění, morálku, právo, zvyky a jakékoli další schopnosti a návyky, které si člověk osvojil jako člen společnosti.*⁶⁸ Kultura se chápala až do roku 1895 jako synonymum pojmu civilizace.⁶⁹ Na kulturu lze pohlížet dvěma různými úhly pohledu. Zaprvé jako na výtvar lidské civilizace, kam se řadí produkty lidské činnosti, kterými jsou například oděvy, nástroje, obydlí nebo dopravní a telekomunikační systémy. Patří sem také náboženství a morálka, umění, zvyky i vzdělávací systémy nebo politika. Zadruhé na ni lze pohlížet jako na projevy lidského chování. Do této skupiny by se daly zařadit zvyky, nejruznější tabu, symboly, komunikační normy a také předávané zkušenosti.⁷⁰

Není vůbec jednoduché stanovit hranice mezi jednotlivými „kulturami“. Jak popisuje Eriksen, pokud někdo tvrdí, že norská kultura je odlišná od té švédské, je důležité poukázat na to, co je tím podstatným, co mají Norové společného a zároveň to, co spolu se Švédy nesdílejí. Pojmy „kultura a kulturní identita“ se v posledních letech staly nástrojem k dosažení politické legitimacy a vlivu na světovém společenství. Nejvíce je využívají právě ti, kteří kladou důraz na svou bohatou a hrdou kulturu a také ti, kteří tvrdí, že kultura jiných je méněcennější.⁷¹

⁶⁸ TYLOR, Edward Burnett. *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* [online]. J. Murray, 1871 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z:

<https://play.google.com/store/books/details?id=AucLAAAIAAJ&rdid=book-AucLAAAIAAJ&rdot=1>

⁶⁹ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. 2. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1. s. 34

⁷⁰ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Optimismus a jeho role v kontextu zdraví*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8951-8. s. 124

⁷¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. s. 17-18

5. Praktická část

Portugalsko je homogenní zemí, kde Portugalci představují 99 % obyvatelstva. Zbýlé jedno procento je tvořeno obyvateli, kteří přicházeli z bývalých portugalských kolonií v Africe. Afričané jsou v Portugalsku menšinou největší, další v pořadí jsou Brazilci, malou část tvoří Romové.⁷² Galicijci jsou v Portugalsku menšina, která nemá příliš početné zastoupení. Konkrétní počet není znám, neboť jsou z velké části asimilováni.

5.1 Historie Portugalska ve spojitosti s galicijskou menšinou

Pod vlivem Římanů

V roce 197 před naším letopočtem začínají Iberský poloostrov obsazovat Římané, kteří rozdělili poloostrov na provincie Hispania Ulterior a Citerior, což znamená Zadní a Přední Hispánie. V oblasti severně od řeky Douro sídlili v této době Kalaikové, někdy též Galaikové, jejichž název je spojený s Kelty, a právě od nich je odvozen i název Galicie. Kalaikové nátlak od Římanů nepocítili, avšak obyvatelé zbytku poloostrova – Lusitáni – se začali stavět proti Římanům. V bojích zemřelo velké množství Lusitanů a někteří z nich byli posláni do otroctví. Lusitáni byli po několika odbojích uznáni jako přítel římského lidu. Toto příměří vydrželo rok, poté byly boje znovu obnoveny. Mezi roky 284 a 288 rozděljuje císař Dioklecián Hispánii na 5 provincií – Baetica, Cartaginensis, Tarraconensis, Lusitania a Gallaecia. V rámci galicijské provincie byly ještě vytvořeny nižší správní celky, tzv. conventus, které měly sídlo v dnešní portugalské Braze, galicijském Lugo a v Astrorga. Toto rozdělení vydrželo do konce doby římské, tedy přibližně do počátku 5. století. Mezi lety 407-428 se v Lusitánii a Gallaecii používá místní varianta latiny, tzv. sermo vulgaris, která se považuje za předchůdkyni galicijštiny a portugalštiny.⁷³

⁷² *Portugalsko* [online] Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.hks.re/wiki/minority-por>

⁷³ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska v datech*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-166-0. s. 20-28

Obrázek č. 2 Jednotlivé provincie a jejich hlavní města v římském období

Zdroj: *A history of Portugal and the Portuguese Empire*⁷⁴

Pod vlivem Germánů

V Lusitanii a v západní části Cartaginensis se na počátku 5. století usadili Svébové (germánský kmen), kteří byli napadeni v okolí Bragy Hasdingy. Svébové se ale ubránili. O vztazích mezi Svěby a Hasdingy se píše, že „rychle vyměnili meče za pluhy a stali se přáteli.“ Postupně se snažili rozšiřovat své území až do dnešní Galicie a severního Portugalska. Touto expanzí na sebe Svébové upozorňují Vizigóty, sídlící v dnešní jihozápadní Francii, kteří se brání jejich nájezdům. Vizigóti poráží Svěby v bitvě u Orbiga, zmocňují se hlavního svébského města – Bragy – a pokračují tak v rozšiřování svého území a postupně ovládají celý Iberský poloostrov. V roce 710-711 se dostává do čela vlády poslední vizigótský král Rodrigo, jehož protivník Aquila se obrací s prosbou o pomoc na hraběte Juliána. Ten ale požádá o pomoc marockého místodržitele Músu ben Nusajru, a tím proniká islám a arabská kultura na Iberský poloostrov.⁷⁵

⁷⁴ DISNEY, Anthony R. *A history of Portugal and the Portuguese Empire: From Beginnings to 1807*. Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-84318-8. s. 67

⁷⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 21-25

Začátek vlivu islámu

Prostor Iberského poloostrova byl vystaven islámskému náboženství, odlišné kultuře a také arabskému jazyku. Sever Portugalska si i přes vliv islámu držel křesťanské tradice. Po mnoho let probíhaly boje mezi arabskými vojsky a původními obyvateli Iberského poloostrova. To hraje asturskému vládci Alfonsovi I. v jeho prospěch, a tak podniká kroky k válečnému tažení dál až do oblasti na jihozápad a získává Galicii. V roce 766 pronikají Astuřané dál až do dnešního severního Portugalska na území horní a střední Minho.⁷⁶ Mezi tím, co se muslimové snaží prosazovat na zbytku Iberského poloostrova, na křesťanském severu dochází k utvoření dvou silných království – Kastilsko-leónského království a Aragonie.

Etymologie názvu Portugalsko

Název dnešního Portugalska pochází z římského slovního spojení *Portus Cale*. Cale bylo jméno osady u ústí řeky Douro. Římané dobyli Cale a přejmenovali ji na Portus Cale. Ve středověku, za dob Svěbů a Vizigótů, se oblast kolem Portus Cale přejmenovala na Portucale a stává se hrabstvím. V 7. a 8. století se název Portucale vyvinul v Portugale. V 9. století byl tento pojem široce používán jako označení oblasti mezi řekami Douro a Minho, přičemž řeka Minho teče podél oblasti, která se stane severní hranicí mezi dnešním Portugalskem a Galicií. V 11. a 12. století byl název Portugale spojován již s Portugalskem.⁷⁷

Cesta k portugalskému království

Na počátku 11. století provdává kastilský král Alfonso VI. svou jedinou legitimní dceru za burgundského vládce Raimunda a předává mu i část území. Po určité době si ale uvědomí, že území, které mu předal, je příliš velké, a proto ho rozdělil na dvě části. Došlo tak k administrativnímu oddělení Portugale a Coimbry od Galicie. Král Alfonso VI. tím rozdělil to, co kdysi bývala starověká Gallaecia. V 90. letech 12. století dochází ke zmenšení území Coimbry. To, co z Coimbry zůstalo, bylo spojeno s Portugale a vytvořilo jedinou oblast

⁷⁶ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska v datech*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-166-0. s. 36-38

⁷⁷ DISNEY, Anthony R. *A history of Portugal and the Portuguese Empire: From Beginnings to 1807*. Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-84318-8. s. 67

zvanou hrabství Portugalska. Alfonso VI. udělil tuto část Jindřichovi Burgundskému jako dědičné léno i doživotní guvernérství. Sloučení Portugale a Coimbrly do jediného hrabství bylo zásadním krokem, protože zde bylo jádro budoucího portugalského království.⁷⁸

Obrázek č. 3 Portugalské hrabství

Zdroj: *Portocalice*⁷⁹

Dokud žil Alfonso VI., nebyl Raimund nikdy formálně nezávislým vládcem, ale Alfonso ho vždy jako vládce uznával. Když Alfonso VI. v roce 1109 zemřel a v León-Kastilii vypukla občanská válka o dědictví, Jindřich v tichosti ukončil své feudální závazky a stal se vládcem jako takovým. Jindřich zemřel v roce 1112, když byl jeho syn Afonso Henriques ještě nezletilý. Kontrola nad hrabstvím pak přešla na Jindřichu manželku – Terezu, která se ocitla pod silným tlakem, aby se znovu vdala. Tereza přivedla na dvůr Fernanda Peres de Trava, který si však přál znovu připojit portugalské hrabství ke Galicii, a za tímto účelem se ji k sňatku snažil přesvědčit. Tereza zpočátku odolávala tomuto

⁷⁸ DISNEY, Anthony R. *A history of Portugal and the Portuguese Empire: From Beginnings to 1807*. Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-84318-8. s. 71-98

⁷⁹ *Portocalice: História da Cidade do Porto – O Condado Portucalense* [online]. 27.01.2017 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <http://portocalice.blogspot.com/2017/01/historia-da-cidade-do-porto-o-condado.html>

galicijskému nátlaku, ale neúspěšně. V roce 1121 tento Galicijec převzal vládu nad portugalským hrabstvím. V roce 1127 začalo otevřené povstání proti Tereze a rodu Travasů, v jehož čele stál Afonso Henriques (její syn). V tomto roce dochází v souvislosti s portugalským hrabstvím k největšímu soupeření mezi „galicijskou“ a „portugalskou“ stranou, protože Afonso Henriques zastával názor, že Galicie a Portugalsko jsou dvě země. V roce 1140 se Afonso prohlásil králem a po dobu několika let stále napadal Galicii s cílem povýšit portugalské hrabství na království. O tři roky později je v Zamoře uzavřena dohoda. Tato dohoda znamenala definitivní uznání statusu Portugalska jako plně nezávislého království na poloostrově. Portugalsko tedy vzniklo jako nezávislé království během 12. století. Ke konci 13. století je podepsána první právní listina týkající se hranic mezi oběma stranami, díky které tak Portugalsko dosahuje víceméně hranic současných. Od počátku 14. století se pak začíná používat raná forma portugalštiny. Portugalština byla složeným jazykem, který převzal svou strukturu a většinu slovní zásoby z galicijsko-portugalštiny, která se v této době používala na severozápadě poloostrova.⁸⁰

Obrázek č. 4 Rozložení portugalského království kolem roku 1170

Zdroj: *Dějiny Portugalska*⁸¹

⁸⁰ DISNEY, Anthony R. *A history of Portugal and the Portuguese Empire: From Beginnings to 1807*. Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-84318-8. s. 71-98

⁸¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 49

Během následujících dvou století zažívá Portugalsko zlatý věk. Jde o období kolonialismu, kdy Portugalci postupně dobývali svět. Získali například Ceutu, která pro ně byla strategickým městem, protože mohli zamezit invazím z Afriky, dále Madeiru, Azorské ostrovy a státy dnešní Afriky. Dále také Brazílii a Madagaskar a také Indii, kde se hlavním portugalským centrem stala Goa.⁸²

Personální unie Portugalska a Španělska

Král Jindřich I. Portugalský si přál zachovat portugalskou nezávislost, ale chtěl ušetřit svůj lid sporného nástupnictví a možné invaze z Kastilie. Postupně došel k názoru, že Filip II. je nejlepší možností, a tak s ním začal vyjednávat. Španělský vládce Filip II. byl synem císaře Karla V. (španělského krále) a Isabely Portugalské (portugalské infantky). Po celá léta před rokem 1580 směřovalo Portugalsko k politické hispanizaci. I přes portugalské populární nepřátelství ke Kastilii to byl dlouho očekávaný konečný výsledek dynastické politiky. Kastilie, mnohem větší a lidnatější než Portugalsko. Měla rozsáhlou říši, nesmírné zdroje stříbra a musela být řídicím centrem jakékoli spojené monarchie. Portugalská ekonomika již byla přitahována ke Kastilii, a jak se množily vlastní problémy Portugalska, vzrůstala tendence brát vše pocházející z Kastilie za příkladné. V roce 1580 král Jindřich umírá, jenž Filip II. oficiálně ještě nebyl zvolen králem. Do Portugalska nechtěl Filip II. vstoupit jako dobyvatel, prozíravě však dělal vojenské přípravy. Postupně začalo dobývání Portugalska, do jehož obrany se postavil Antonio de Portugal. Filip však portugalské vojsko poráží, a díky tomu se stává v roce 1581 králem. Z Portugalska se stává personální unie, což znamenalo dva samostatné státy, které spojoval jeden panovník. Portugalsko si zachovávalo téměř úplnou autonomii, tradiční zvyky a oficiálním jazykem zůstala portugalština. Mnoho Portugalců doufalo, že Portugalsko bude lépe vojensky chráněno a že dojde k oživení portugalského obchodu. Portugalsko se ale stalo politicky a ústavně pouhou okrajovou částí mnohem většího celku ovládaného Kastilii.⁸³

Portugalská šlechta už vývoj země nijak zásadně neovlivňovala, daně byly závislé na španělských orgánech, sílila španělská byrokracie, peníze Portugalska mizely ve Španělsku, a mnoho Portugalců emigrovalo pryč z vlasti. Portugalsko opět začalo toužit po

⁸² KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 95-138

⁸³ DISNEY, Anthony R. *A history of Portugal and the Portuguese Empire: From Beginnings to 1807*. Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-84318-8. s. 193-197

nezávislosti. Za vlády Filipa II. nedošlo k velkým změnám, za Filipa III. portugalské problémy vyvrcholily. Na celém území Portugalska začne docházet k povstáním. V roce 1640 se čtyřicet odpůrců habsburské nadvlády sjelo před lisabonský vládní palác. Namířili meče na vévodkyni z Mantovy, která podepsala příkazy, aby byly povstalcům vydány pevnosti se španělskou posádkou. Králem byl jmenován Jan IV. z Bragancy a Portugalsko se stává opět nezávislým, avšak tato nezávislost nebyla příliš stabilní.⁸⁴

Vojenská a hospodářská situace Portugalska nebyla v dobrém stavu. Král Jan začal znovu s obnovou a snažil se Portugalsko zapojit i do mezinárodních vztahů. O podporu světa se ucházel přesvědčováním nepřátel Španělska tím, že Portugalsko je jejich přítel. Král Jan uzavřel spojenectví s Francií a Anglií. Také Španělsko uzavřelo s Francií mír a využilo všechny síly k útoku na Portugalsko. Postupně se začala na území Španělska shromažďovat vojska (z Kastilie i Galicie). Portugalsko však mělo za sebou nejen Francii ale i silného spojence – Anglii. V roce 1668 bylo Španělsko poraženo definitivě, a tím došlo k uznání portugalské nezávislosti.⁸⁵

Po většinu tohoto období měla Galicie, co se týče vojenských bojů, druhotné postavení. Zásadní postavení má až v poslední fázi mezi roky 1665 až 1667. V této době se stává galicijská hranice dějištěm války. Galicijská šlechta se chtěla účastnit všech válečných porad a podílet se na vojenských plánech. Portugalci byli v některých oblastech zastaveni galicijskými jednotkami pod velením nového generálního kapitána Galicie, Iñiga Fernándeze de Velasco. V letech 1667 a 1668 již na galicijské hranici vládl mír. I když měly boje na galicijské hranici po většinu času druhotné postavení, na životy Galicijců to vliv mělo, a to především na jejich omezené a vzácné ekonomické zdroje.⁸⁶

Portugalsko v 18. století

18. století bylo stoletím vědeckého pokroku, kdy Portugalci investovali zejména do vědeckých, osvětových a výchovných institucí. Byla založena Královská akademie věd, Dvorská veřejná knihovna, dobročinný charitativní ústav, dívčí školy, zlepšovala se doprava, začala fungovat policie, stavěly se nemocnice a divadla. Rozvoj Portugalska

⁸⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 178-192

⁸⁵ Tamtéž, s. 191-202

⁸⁶ CASTILLA SOTO, Josefina a Ana María CUBA REGUEIRA. La aportación de Galicia a la Guerra de Secesión de Portugal (1640-1668). *Espacio Tiempo y Forma. Serie IV, Historia Moderna* [online]. 1996 [cit. 2022-03-20]. ISSN 1131-768X. Dostupné z: doi:10.5944/etfiv.9.1996.3339

ovlivnila počínající Francouzská revoluce. Do bojů proti Francii je zavedla zejména jejich závislost na britské protifrancouzské politice. Portugalci, společně se Španěly, zaútočili v roce 1793 na jih Francie. O rok později se obě vojska stáhla zpět. V roce 1795 uzavřeli Španělé mír s Francií, aniž by o tom Portugalsko vědělo. Portugalsko tím pádem zůstalo pořád ve válce s Francií tak, jak tomu chtěla Británie. O rok později dokonce Francie a Španělsko začaly spolupracovat a Portugalsko tím bylo postaveno do nepříjemné situace. Mohlo se připojit ke Španělsku a zradit tak svého spojence, nebo zůstat se spojencem, ale počítat s tím, že hrozí ze španělské strany invaze. Portugalsko si vybralo spojení s Británií.⁸⁷

Portugalsko v 19. století – Napoleon Bonaparte

Počátkem 19. století posílá Španělsko do Portugalska ultimátum. Portugalsko mělo ukončit spojení s Británií a uzavřít mír s Francií, jinak by mu ze španělské strany hrozila válka. Na tyto podmínky Portugalsko nepřistoupilo a v roce 1801 se ocitlo znovu ve válce se Španělskem. Tato válka trvala pouze měsíc, a byla ukončena podepsáním mírové smlouvy. Ve smlouvě bylo stvrzeno, že Portugalsko uzavře přístavy pro anglické lodě. Napoleon Bonaparte ještě navíc naléhal, aby portugalská vláda vyhlásila Británii válku, z Londýna odvolala vyslance a všechny britské občany, kteří žili na území Portugalska vzala jako rukojmí. Portugalská vláda se snažila zavděčit jak Napoleonovi, tak Británii. Portugalsko Britům sice uzavřelo přístavy, ale Britové pořád mohli tajně opouštět Portugalsko. Na naléhání z Francie však muselo dojít k uvěznění zbývajících britských občanů. Portugalsko si kvůli tomuto manévru zneprátelilo Paříž i Londýn. Napoleon prohlásil v roce 1807 Portugalsko za jediné evropské království, které udržuje s Británií politické a obchodní styky a začal na Portugalsko útočit. Na pomoc Portugalsku přišla Anglie a tím byly Napoleonova vojska zastaveny.⁸⁸

Co se týká Galicie, v roce 1809 vstoupily na galicijské území dvě Napoleonovy armády, které pronásledovaly britské jednotky. Těmto armádám veleli nejlepší francouzští maršálové. Francouzské armády ruinovaly vše, co jim stálo v cestě. Ničili galicijskou úrodu a domy místních obyvatel. Galicijci se však statečně bránili, i když neměli žádnou výzbroj ani vojenský výcvik. Tento vojenský zápal v dnešní době obdivují mnozí historikové, kteří

⁸⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 227-233

⁸⁸ Tamtéž. s. 234-239

o Galicijcích píšou jako o špatně vyzbrojených krajanech, bez jakýchkoliv znalostí a vojenských zkušeností. Po šesti měsících invaze byla Galicie svobodná díky své aktivitě a vytrvalosti.⁸⁹

Portugalsko v době národního obrození

Od roku 1851 začíná v Portugalsku období obrození, jehož hlavním představitelem byl João Carlos de Saldanha, hlavní předseda strany Obroditelů. Snažil se Portugalsko vzkřísit pomocí technického pokroku. Saldanha byl v roce 1856 poražen ve volbách a poté poslán do Londýna jako vyslanec. Volby vyhrála strana Historiků, kterou vedl vévoda de Loulé. Tyto dvě strany se v letech 1877-1900 mezi sebou střídaly a obě se snažily o industrializaci Portugalska. Počátkem 90. let se proti těmto dvěma stranám postavilo nové republikánské hnutí, které se vyvinuly díky vlivu Francie. Hnutí se oficiálně nazývalo Jednotná republikánská strana, která postupně nabírá na síle. V roce 1906 je jmenován João Franco ministerským předsedou. Joao o rok později zrušil sněmovnu a vyhlásil diktaturu. Již v roce 1908 ale rezignuje a je nahrazen tzv. vládou klidu. Republikáni dále vyhrávají ve volbách a 5. října 1910 vyhláší Portugalsko republikou.⁹⁰

Počátky 20. století pro Galicii znamenají ekonomickou moc jen v menšinových sektorech a rozsáhlou emigraci. Galicijština není normalizovaná ve všech sociálních třídách (zejména ne ve střední a vyšší třídě) a ani určitých geografických (městských) oblastech. Díky založení organizace Irmandades da Fala se podařilo galicijštinu dostat do literatury. Organizace podporovala vypracovávání slovníků a lingvistických studií v galicijštině.⁹¹

Portugalsko v počátcích 20. století

Republikánská strana byla svržena tehdejším prezidentem Arriagou, který jmenoval předsedou strany protidemokratického generála Pimentu de Castra. Ten byl svržen hned o čtyři měsíce později. Volby poté vyhrává prodemokratická strana, prezidentem se v roce 1915 stává Bernardino Machado a předsedou vlády je jmenován Afonso Costa. Díky této

⁸⁹ ROLLAND, Edward. *La Voz de Galicia: Por qué Napoleon fue derrotado en Galicia* [online]. Vigo, 2019 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/vigo/vigo/2019/06/30/napoleon-derrotado-galicia/0003_201906V30C4991.htm

⁹⁰ POLIŠENSKÝ, Josef a Ivo BARTEČEK. *Dějiny Iberského poloostrova: do přelomu 19. a 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0505-9. s. 130-133

⁹¹ *Galego: El inicio* [online]. [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: <https://galego.org/espanol/visita/inicio.html>

vládě se původně neutrální Portugalsko v roce 1916 zapojilo do 1. světové války a postavilo se na stranu Dohody. Po celou dobu války byla cenzura tisku, země se vlivem války začala hroutit jak ekonomicky, tak psychicky. V zemi bylo draho, nebyl dostatek potravin a Costova vláda ztratila důvěru. Prezident i premiér jsou sesazeni majorem Sidóniem Paisem, který se snažil situaci v zemi vylepšit. V roce 1918 se stává prezidentem a stát nazve „novou republikou“ (República Nova). V tomtéž roce je Sidónio Pais zabit dvěma výstřely. V roce 1919 se konají volby, které vyhrála demokratická strana a prezidentem se stává António José de Almeida. Kvůli poválečné nestabilní situaci dochází k častému střídání vlád, na severu Portugalska také vypuklo povstání. Paivem Couceirem dochází ke krátkému obsazení Porta, Bragy a dalších měst. Situace v Portugalsku byla otřesná. Během 16 let se vystříдалo 8 prezidentů, 44 předsedů vlády, politická situace v zemi byla nestabilní. Stouply životní náklady a postupem času hrozil Portugalsku finanční bankrot. Jediná síla, která mohla situaci ovlivnit, byla armáda. Republiku tak vystřídá vojenská diktatura.⁹²

Během období první světové války vznikla v roce 1916 organizace Irmandades da Fala, která Galicijcům přinesla větší soudržnost. Díky vzniku této organizace došlo k významnému a progresivnímu nárůstu v prohloubení vztahů mezi Galicijci a Portugalci. Toto období trvalo až do roku 1930 a bylo pro Galicijce a Portugalce jedním z nejintenzivnějších.⁹³

Portugalsko za dob Salazara

I když se moci chopila vojenská vláda, nezvládala určit postup, jakým by Portugalsko mělo směřovat. To změnila až velmi významná osobnost – António de Oliveira Salazar. Ten se v čele Portugalska udržel celých čtyřicet let.

V jednom ze svých projevů zmiňoval, že „dnes není třeba objevovat nové světy ani bojovat proti cizím národům. Je však třeba vykonat veliké dílo míru, vychovat tak dobré občany Portugalska 20. století, jako byli ti ze století sedmnáctého. Je nutné, aby se dnešní Portugalci stali mládeží slavného Portugalska zítřka – Portugalska silného, mravného, pracovitého a rozvinutého!“. Salazar postupně získával na oblíbenosti, prosazoval hodnoty

⁹² KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 340-358

⁹³ PAZOS-JUSTO, Carlos. *Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX* [online]. Consello da Cultura Galega, 2021 [cit. 2022-03-21]. ISBN 978-84-17802-28-8. Dostupné z: doi:10.17075/iftpc.2021.015

křesťanství, nacionalismus, princip autority. Demokracie pro něj byla překonanou doktrínou. Původně byl Salazar učitelem ekonomie a financí na univerzitě v Coimbre. A možná právě učitelství v něm probudilo pocit výjimečnosti a nadřazenosti.⁹⁴ V roce 1928 se stal Salazar ministrem financí a díky ekonomické krizi měl možnost politické diktatury. V první řadě přepracoval Salazar státní rozpočet. Z nového rozpočtu vyplývalo zvýšení daní a snížení mezd. Dále také neustále posiloval své pravomoci. V roce 1930 se v politice začíná projevovat politická strana Národní svaz, ve které se Salazar stal předsedou. Strana bojovala proti parlamentarismu, individualismu a socialismu. Kromě ministra financí vykonával Salazar funkci ministra kolonií a předsedy Rady ministrů. V roce 1933 byla schválena nová ústava, o které se mluvilo jako o první korporativistické ústavě. Došlo k vyhlášení „Estado Novo“ (Nový stát nebo Druhá republika). Nový korporativistický režim sice uklidnil situaci v zemi, ale zničil demokracii. Také byl přijat Národní pracovní statut, který položil základy korporativismu. V tomtéž roce byla podepsána také Organická listina portugalské koloniální říše, ve které bylo Portugalsko zemí, která má kolonizovat území a civilizovat obyvatelstvo těchto kolonií. Portugalsko ztrácelo na demokracii, a naopak sílilo na izolaci.⁹⁵ Jeden ze stranických předáků dokonce hlásal heslo: „Kdo není se Salazarem, je proti Salazarovi“. V roce 1934 vyhrává volby, které určitým způsobem předem ovlivnil. Lidé se proti němu bouřili, probíhaly povstání, avšak Salazar vždy využil všech vlivných orgánů k jejich potlačení.⁹⁶

Úsilí, které na konci 19. století a na počátku 20. století vynaložili galicijští obrozenci, dosáhlo vrcholu v roce 1936, když došlo k návrhu statutu autonomie pro Galicii. Tímto krokem měl být galicijštině udělen oficiální status, jaký měla španělština. Vlivem občanské války, která vypukla v tomtéž roce a následné Frankovy diktatury byl tento autonomní status Galicie odložen až do roku 1981.⁹⁷

V polovině 30. let se začala vyhrocovat situace v sousedním Španělsku, a tak Salazar podpořil tradiční spojenectví se Spojeným královstvím. Ke všem funkcím mu ještě přibyla jedna, a to funkce ministra války. Portugalsko vyhlásilo vůči Španělsku neutrální postoj, ale i přesto se přes hranice dovážely jak zásoby, tak i vojenské vybavení. V roce 1937 je spáchán

⁹⁴ KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6. s. 21

⁹⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 367-378

⁹⁶ KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6. s.100-108

⁹⁷ O'ROURKE, Bernadette. *Conflicting values in contemporary Galicia: attitudes to 'O Galego' since autonomy*. [online]. 01.01.2003 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: doi:10.1386/ijis.16.1.33/0

na Salazara první neúspěšný atentát. V tomto období byly také založeny organizace Portugalská mládež a portugalské legie, které měly podporovat Salazara a propagovat varovat všechny odpůrce. O dva roky později podepisuje mírovou smlouvu s F. Francem a v roce 1940, v rámci druhé světové války, vyhláší Portugalsko, neutrálním státem. Přestože se Salazar snažil zachovat portugalskou neutralitu, v roce 1943 umožnil Britům používat Azorské ostrovy, které byly strategickým místem pro získání Atlantiku. O rok později to neumožnil Američanům, které si proti sobě tímto činem poštvál. Jako další rozhněval Brity, protože dovážel wolfram do nacistického Německa. Salazar chtěl tuto situaci vylepšit, tak umožnil Američanům využívat Azorské ostrovy výměnou za osvobození portugalského Timoru a také přestal vyvážet wolfram do Německa.⁹⁸

Po druhé světové válce se musel přidat ke straně „Západu“, tedy na stranu USA a Spojeného království. V roce 1946 se snažil Portugalsko dostat do OSN, ale Sovětský svaz jakožto stát „Východu“ byl proti. V roce 1949 se Portugalsko stává členem NATO a o rok později Salazar podepisuje Všeobecnou deklaraci lidských práv. Pokračoval ve snahách o členství v OSN, ale jednou z podmínek byla dekolonizace. Portugalské kolonie tedy prohlásil provinciemi. V roce 1957 vstupuje Portugalsko do OSN, ale OSN Salazarovi neuznává termín provincie. V koloniích po celém světě probíhají povstání a není tomu jinak i u kolonií portugalských. Salazar se snažil kolonie udržet, což nepřinášelo vlídné ohlasy od zahraničních spojenců.⁹⁹

V dubnu roku 1968 probíhají v Portugalsku oslavy Salazarových čtyřiceti let u moci. O pár měsíců ale Salazar ale upadl na kamennou dlažbu a zranil si hlavu. Z počátku se zdá všechno v pořádku, ale v září téhož roku jeho bolesti hlavy zesílily. Lékaři mu zjistili mozkový hematom, který se podařilo vyléčit. O pár měsíců později ale Salazar dostane mozkovou mrtvici a není schopen výkonu funkce. Novým premiérem se stává Marcello José das Neves Caetano. Salazar překonal mrtvici, podle lékařů byl v dobrém zdravotním stavu, ale v roce 1970 umírá z důvodu otoku na plicích.¹⁰⁰

Sílil odpor proti Caetanově vládě a postupně dozrával plán k odstranění pokračujícího autoritativního režimu. V roce 1974 proběhlo povstání, kdy si vojáci

⁹⁸Panovníci: Antonio de Oliviera Salazar [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.panovnici.cz/antonio-de-oliviera-salazar>

⁹⁹Panovníci: Antonio de Oliviera Salazar [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.panovnici.cz/antonio-de-oliviera-salazar>

¹⁰⁰ KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6., s. 243-255

symbolicky dali do svých zbraní karafiáty. „Hymnou“ této revoluce byla zakázaná píseň od slavného zpěváka Josého Afonsa. Tímto dnem byl ukončen diktátorský, autoritativní a nacionalistický režim. Od tohoto dne se Portugalsko mohlo vyvíjet novým směrem. Příslušníci levicové strany postupem času ztráceli moc a odcházeli z vládních úřadů. Portugalsko se čím dál více orientovalo směrem k Evropě, snažilo se prohlubovat demokratický přístup a zlepšovat spolupráci se svým, dříve neoblíbeným, sousedem. V roce 1986 vstupuje Portugalsko do Evropského společenství.¹⁰¹

Po diktátorských obdobích v obou státech dochází k otevření hranic, díky kterému Galicijci i Portugalci cestují mezi těmito regiony hlavně za prací. Od této doby také dochází k prohlubování vzájemné spolupráce mezi Portugalskem a Galicií.

5.2 Galicijština v životě portugalských Galicijců

V Portugalsku je hlavním úředním jazykem portugalština, dalšími spíše minoritními jazyky jsou mirandština nebo galicijština, kterými se mluví zejména na severu Portugalska a podél hranic se Španělskem.

Galicijština je románským jazykem používaným zejména v Galicii, regionu v severozápadním cípu Španělska, a také na severu Portugalska. Ve Španělsku a Portugalsku mluví tímto jazykem přibližně 3 miliony lidí. I když je galicijsky mluvících lidí více ve Španělsku a mohlo by se tedy zdát, že je galicijština více podobná španělštině, z lingvistického hlediska je však galicijština podobná více portugalštině.

Ve středověku to byl dokonce jeden jazyk – galicijsko-portugalština, který se vyvinul na území římské provincie Gallaecia.¹⁰² Na konci středověku galicijština téměř vymizela, protože galicijská šlechta začala používat ve větší míře španělštinu. Tím, že byla galicijština ve Španělsku utlačována, objevovala se více na území Portugalska. S tím souviselo přejímání určitých lingvistických znaků, které do té doby měla jen portugalština. Utlačování galicijštiny trvalo v Galicii až do konce 19. století. Na konci tohoto století začíná pro galicijštinu národní obrození. Galicijský jazyk je možné od této doby spatřit v novinách a básnických dílech. Mezi nejznámější básnické dílo patří *Follas novas* od Rosalíe de Castro,

¹⁰¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 445-482

¹⁰² TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valeriá PAŮL. *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191, EBSCO

keré je považováno jako jedno ze základních děl galicijské literatury. Galicijštinou se vyučuje na školách, dále vznikají různé spolky na podporu galicijštiny, také je založena Královská akademie galicijského jazyka, která se zaměřuje na ochranu a rozšiřování galicijštiny. S nástupem Frankovy diktatury ve Španělsku postavení galicijštiny upadá a odebírání se do ústraní.¹⁰³

Portugalština byla zvolena jazykem národního státu s jasným cílem. Tímto cílem bylo, aby se výslovně vymezila vůči španělštině. Galicijština ve Španělsku neměla až donedávna žádné oficiální uznání a byla španělštinou velmi ovlivňována. Zejména pohraniční region je svědkem přítomnosti přechodných dialektů mezi galicijštinou a portugalštinou.¹⁰⁴

Pro srovnání je v následující tabulce uvedeno několik příkladů – frázi v galicijštině, portugalštině a španělštině.

Tabulka č. 2 Ukázka odlišností mezi galicijštinou, portugalštinou a španělštinou

galicijština	portugalština	španělština	čeština
Bo día.	Bom dia	Buenos días	Dobrý den.
De onde es?	De onde você é?	¿De donde eres?	Odkud jsi?
O meu nome é.	Meu nome é.	Me llamo.	Jmenuji se.
Grazas.	Obrigado/a	Gracias.	Děkuji.
Onde está este restaurante?	Onde fica esse restaurante?	Dónde está este restaurante?	Kde je tato restaurace?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Ze statistických dat univerzity v Braze vyplývá, že galicijský jazyk zůstává pro Portugalce poměrně nezajímavou disciplínou. Celkově je v Galicii větší znalost portugalštiny než v galicijštiny v Portugalsku. Dle univerzitních záznamů z roku 2017 v současné době v Galicii studuje portugalštinu více než 3 500 Galicijců, avšak pouze 300

¹⁰³ ŠTOUDOVÁ, Linda. *Jazyková politika Galicie* [online]. České Budějovice, 2008 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/8rqruf/404980>. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

¹⁰⁴ TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valeriá PAŮL. *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191, EBSCO

lidí studuje v Portugalsku galicijštinu. Počet studentů galicijštiny v posledních letech ale narůstá. Souvisí to pravděpodobně s uznáním galicijského jazyka jako oficiálního a chráněného jazyka ve státní a autonomní legislativě Galicie. Na zvýšení se také projevilo vytvoření tří center galicijských studií (CEG), které se nachází v Braze, Lisabonu a Algarve.¹⁰⁵

5.2.1 Galicijština jako diskutabilní téma

Četné diskuse se vedou o tom, kam zařadit galicijštinu nebo kdy a jak ji používat. Někteří galicijští příslušníci v Portugalsku chtějí autonomii a nezávislost galicijštiny na portugalštině a chtějí, aby portugalština a galicijština byly brány jako dva odlišné jazyky. Někteří naopak tvrdí, že galicijština a portugalština jsou dialekty, které se vyvinuly z jednoho jazyka a zástupci obou stran si vzájemně rozumí. Miguel je zástupcem skupiny, která používá portugalštinu.¹⁰⁶

Například Fernando si myslí, že galicijština je v současné době vymírajícím jazykem, kterým mluví méně a méně lidí. Zmiňuje zejména mladé lidi, kteří galicijštinou mluvit nechtějí a preferují v Portugalsku portugalštinu a ve Španělsku španělštinu. „*Je mi 53 let a galicijštinu ve svém okolí téměř neslyším. Když jsem byl mladý, galicijštinu jsem slyšel na každém rohu. Zním hodně Galicijců, ale asimilovali se a většina z nich mluví portugalsky.*“ Galicijština byla jazykem lidí žijících na vesnicích, ve městech převažovala především španělština. Dále upozorňuje Fernando na to, že Galicijci ve Španělsku prosazují v dnešní době galicijštinu více než Galicijci v Portugalsku. „*V Portugalsku dochází spíše k prosazování angličtiny než galicijštiny samotné.*“¹⁰⁷ Když skončil ve Španělsku fašismus a přišla demokracie, došlo k otevření spousty škol, do kterých začali chodit i lidé z vesnic. Ve školách se učilo španělsky, takže i tito vesničtí lidé se začali učit španělsky a postupem času používali tento jazyk více a více.¹⁰⁸ Fernando vypráví příběh o jeho babičce, která čekala na doktora. Když se babička během čekání bavila se sousedem, povídali si mezi sebou

¹⁰⁵ VILELA, Ana Paula a Adelina MOURA. *Atas das i jornadas nacionais dos professores de línguas – piafe* [online]. Braga: Centro de Formacao de Associacao de Escolas Braga, 2017 [cit. 2022-03-31]. ISBN 978-989-96569-6-3. Dostupné z:

<https://issuu.com/cfae/docs/ebookjornadaspiafefinal?fbclid=IwAR2tGkE7ZgLIjtBx8L5BMv9HKfmYG5-yPkVR7wtuBmvIY91rUS-0IUensE>

¹⁰⁶ Rozhovor s respondentem Miguelem, září 2021

¹⁰⁷ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

¹⁰⁸ Rozhovor s respondentem Carlosem, červen 2021

galicijsky. Jakmile přijel doktor, povídání přeskočilo do španělštiny. Galicijština byla jazykem chudých a nevzdělaných, španělština naopak bohatších a studovaných.¹⁰⁹ Bernardo popisuje, že se lidé, když přišli do škol a neuměli ještě španělsky, styděli mluvit galicijsky. Nikdo nebyl hrdý na to, že byl Galicijec. „*Většina Galicijců mluví galicijsky jen v rodinách nebo na vesnicích. Spousta variant slov v galicijštině znamená totéž i v portugalštině.*“¹¹⁰ Carlos mluví jen portugalsky a mezi těmito jazyky nevidí žádný rozdíl. Učit se galicijsky mu přijde zbytečné. Připomíná, že i Portugalci v minulosti Galicijci opovrhovali už jen proto, že když v galicijštině promluvili, měli stále španělský přízvuk. Rita při otázce na galicijštinu říká: „*Já se cítím jako Portugalka a mluvím portugalsky a nemám větší důvod se galicijsky učit, protože celý život žiji v Portugalsku.*“

Fernando v závěru diskuse o galicijštině trochu mění názor. Na začátku povídání říkal, že galicijština je vymírajícím jazykem, který už ani mladí nepoužívají. V závěru ale tvrdí, že jde o jazyk, který se začíná znovu objevovat. „*Lidé už se nestydí mluvit galicijsky, jen si nemyslí, že to je důležité. Galicijština je jazykem poezie. Poezie je totiž jedna z mála oborů, kde se galicijština stále používá. V Braze je možné nejen navštěvovat lekce galicijštiny, ale také ji studovat.*“¹¹¹ Respondentka Ana sice v běžném životě mluví portugalsky, ale galicijsky se učí, protože ji to baví. Podporují ji v tom i její rodiče, kteří mezi sebou také mluví portugalsky, i když pochází z Galicie. Galicijsky mluví pouze při návštěvách babičky v Galicii.¹¹² I respondent Vitor při návštěvách prarodičů používá galicijštinu.

Je také důležité podotknout, že portugalština i španělština jsou jazyky, v nichž probíhá mezinárodní komunikace, a tak, co se týče politického prostředí, lze předpokládat, že galicijština zůstane funkční pouze místně či regionálně. Politika hraje v jazyce významnou roli. „*Pokud nebude nastavena vhodná jazyková politika, určité společné vědomí a hrdost na to být Galicijcem, bude galicijština doopravdy vymírajícím jazykem.*“¹¹³

¹⁰⁹ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

¹¹⁰ Rozhovor s respondentem Bernardem, červen 2021

¹¹¹ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

¹¹² Rozhovor s respondentkou Anou, srpen 2021

¹¹³ Rozhovor s respondentem Pedrem, červen 2021

5.3 Vliv portugalsko-galicijské hranice na život portugalských Galicijců

Hranice jsou primárním místem pro definování a redefinici národů a států a stojí za to podrobně prozkoumat sociální realitu těch, kteří na nich skutečně žijí. Hranice jsou důležitým místem pro pochopení států a národů – myšlenek, abstrakcí, „imaginárních společenství“ a administrativních pravomocí, které mají velmi reálné důsledky pro ty, kteří na hranicích žijí.¹¹⁴ Hranice by se neměla brát jen jako pomyslná čára, ale jako konkrétní zóna, oblast, místo nebo region, které jsou ovlivněny mezinárodní hranicí. Tyto pohraniční regiony jsou specifickými územími, ve kterých mají sociálně-prostorové vztahy zvláštní rysy. Portugalsko-galicijská hranice známá jako „raia“ je přibližně 300 km dlouhá a existuje přibližně od 12. století. Obecně je hranice mezi Portugalskem a Španělskem brána jako jedna z nejstarších. Raia není pouze hranicí mezi dvěma zeměmi, ale také specifickým územím, které se rozprostírá na pomyslné mezinárodní linii.¹¹⁵

Obrázek č. 5 Hranice mezi Portugalskem a Galicií

Zdroj: Academic Search Ultimate¹¹⁶

¹¹⁴ KAVANAGH, William. *The Past on the Line The Use of Oral History in the Construction of Present-day Changing Identities on the Portuguese-Spanish Border* [online]. 47-56 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: doi:10.16995/ee.905

¹¹⁵ TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valeriá PAÛL. *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191, EBSCO

¹¹⁶ Tamtéž

Část galicijsko-portugalské hranice je lemována řekou Minho a je nazývána *raia húmida*. Tato část má mnohem větší hustotu zalidnění a vyšší ekonomickou aktivitu. Delší úsek galicijsko-portugalské hranice se nazývá *raia seca*. Tuto část lemují kopce a jde spíše o okrajovou venkovskou oblast s klesajícím počtem obyvatel.¹¹⁷

Na galicijsko-portugalských hranicích byly po roce 1936 uzavřeny dohody, které trvaly z důvodu diktatury Salazara v Portugalsku a Franca ve Španělsku většinu dvacátého století. Dohody se týkaly zejména zajetí vyhnanců, kteří uprchli z těchto diktátorských režimů. V těžkých časech byla hranice jedinou možnou cestou, jak utéct. Během španělské občanské války mezi lety 1936 a 1939 bylo těchto lidí poměrně dost a překročení hranice jim zachránilo život. Portugalci, kteří se chtěli vyhnout vojenské službě, často cestovali do Španělska. A naopak pokud byli Galicijci Frankovým režimem identifikováni jako politicky podezřelí nebo s režimem nesouhlasili, přecházeli do Portugalska pouze kvůli své bezpečnosti.¹¹⁸

Galicijsko-portugalské hranice jsou především venkovskými oblastmi, ve kterých existovala v minulosti zvýšená solidarita v ukrývání přeshraničních sousedů, kteří byli kvůli režimům v těchto zemích pronásledováni. Na portugalsko-galicijských hranicích byla běžnou součástí života tato přeshraniční sousedská spolupráce v nezákonných aktivitách jako je pašování zboží, ukrývání vyhnanců a vyhýbání se daňovými povinnostmi. Dalším důvodem bylo stěhování se do vhodnějších oblastí za práci. Lidé na obou stranách sdíleli nejen dobrodružství a rizika, ale také velkou vzájemnou solidaritu. Bydlet v těchto hraničních vesničkách mohlo znamenat vyhnutí se doзору civilních a vojenských úřadů. Miguel v souvislosti s hranicemi zmiňuje muzeum pašování, které se nachází na portugalsko-galicijských hranicích ve vesnici Melgaço, ve kterém jsou vystaveny všechny možné předměty, s nimiž se nelegálně obchodovalo. „*V mnoha domech na obou stranách těchto hranic dodnes existují výklenky v domech – secretas, kde si lidé schovávali pašované zboží před pohraniční stráží. To, co pohraniční stráž zabavila, si po většinu*

¹¹⁷ MIKHAILOVA, Ekaterina a John GARRARD. *Twin Cities across Five Continents: Interactions and Tensions on Urban Borders* [online]. Routledge, 2021 [cit. 2022-03-23]. ISBN 9781000479119. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=0mtHEAAQBAJ&dq=raia+portugal+galicia+past+versus+now&hl=cs&source=gbs_navlinks_s

¹¹⁸ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

*na času nechávala. Některé domy měly často dveře vedoucí do Španělska a druhé z nich směřovaly do Portugalska.*¹¹⁹

Přejít galicijsko-portugalské hranice nebylo dříve vůbec jednoduché. Galicijka provdaná za Portugalce vypráví jak den po svatbě, která se uskutečnila v galicijské vesnici, doprovázela svého nového manžela na návštěvu jeho příbuzných do nedaleké portugalské vesnice. Na hranici je zastavila portugalská hraniční stráž, která ženu poslala zpátky do své vesnice, protože je Galicijka. Manžel mohl hranici bez problémů přejít. Pokud se na jedné z těchto stran konaly oslavy, bylo zvykem hraničářů posílat lidi z hranic zpět. Za tajné překročení hranic hrozila pokuta, nebo dokonce zbití či zastřelení. Pohraniční stráž byla všemi nenáviděna. S Galicijci a Portugalci se pojí i některé příběhy (stereotypy), které si vzájemně říkali. Jedním z nich je například to, proč Portugalci neslaví svátek Santiaga (svatého Jakuba), což je významný svátek ve Španělsku. Důvod je takový, že svatý Jakub byl Portugalec, který „utekl“ z (údajně podřadného) Portugalska do (údajně nadřazeného) Španělska. I přesto, že mezi Galicijci a Portugalci panovala trochu rivalita, obě strany měly společného nepřítele, a právě společná nedůvěra v autoritu spojuje lidé žijící na hranici.¹²⁰ Podobný příklad uvádí Fernando. Věřilo se, že ze Španělska nepřichází nic dobrého. *„Španělky se nekoupou, jen používají parfém. Naopak portugalské dívky tak často parfěmy nepoužívají. Španělské dívky si dělají make-up, upravují vlasy... portugalské to nepotřebují.*¹²¹

Po konci diktatur v obou státech a po roce 1986, kdy vstoupilo Portugalsko do Evropské unie, nastává změna na obou stranách. Kvůli zrušení kontrol na hranicích se přestalo pašovat a mnoho lidí tak přišlo o zdroj příjmu. Dochází k výstavbě silnic a mostů, které podporují spojení mezi Portugalskem a Galicií. Dobré dopravní spojení umožnilo mnoha Galicijcům pracovat v Portugalsku a mnoha Portugalcům v Galicii. U obou států došlo v roce 2002 k přijetí stejné měny – eura, což usnadňuje obchod s těmito státy. Do té doby se v Portugalsku používalo escudo a ve Španělsku peseta. O rok později bylo zrušené i pracovní povolení. *„Nevnímám hranici jako nějakou bariéru, v historii to určitě bariéra byla, teď je to jen čára na mapě, která odděluje dva státy. Myslím si, že Galicijci a Portugalci*

¹¹⁹ Rozhovor s Miquelem, září 2021

¹²⁰ KAVANAGH, William. *The Past on the Line The Use of Oral History in the Construction of Present-day Changing Identities on the Portuguese-Spanish Border* [online]. 47-56 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: doi:10.16995/ee.905

¹²¹ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

nemají mezi sebou žádný problém. Dříve byla hranice velkým tématem. V dnešní době dochází k mnoha portugalsko-galicijským setkáním, konferencím, koncertům, hudebním festivalům. Důležitý je také obchod mezi těmito regiony“, popisuje Miguel.

V roce 2008 byl založen euroregion Galicie-Severní Portugalsko, který má za cíl zvýšit sociální a institucionální soudržnost na tomto území. Dále chce podporovat podniky, nejrůznější instituce a občany na obou stranách této již administrativní hranice, aby mohly vytvářet společné projekty a hledat společná řešení problémů. Dochází k sektorovým setkáním nebo summitům. V rámci cestovního ruchu spolupracují regionální cestovní agentury *Turismo Porto e Norte* a *Agencia de Turismo de Galicia*. Propaguje se svatojakubská cesta, která má velký potenciál pro socioekonomický rozvoj tohoto území a jejíž nadnárodní charakter se stává znakem identity.¹²² „*Galicijci v Portugalsku začínají propagovat novou cestu do Santiago de Compostela. Cesta začíná v Braze, dále vede přes město Valença a je náročná, protože vede přes hory.*“ Díky vytvoření tohoto euroregionu dochází v rámci tohoto regionu k výměnám profesorů. „*Občas k nám na univerzitu přijede na nějaký čas profesor z univerzity v Galicii a my taky jezdíme z Bragy do Galicie jezdíme.*“ Vytvoření tohoto euroregionu má i velký ekonomický význam. Z Galicie se do Portugalska dováží potraviny a zemědělské produkty, velmi důležitý je rybolov a textilní průmysl. Z Portugalska do Galicie je to dovoz nábytku. Díky vytvoření euroregionu získalo mnoho lidí práci. Oba regiony se vzájemně potřebují, vysvětluje Carlos.¹²³

5.4 Kulturní aktivity a události u menšiny portugalských Galicijců

V Portugalsku se během celého roku koná mnoho kulturních událostí, kterých se aktivně účastní i menšina Galicijců. Centrum galicijských studií v Braze ve spolupráci s Xunta de Galicia také pořádá některé kulturní aktivity, například níže zmiňovaný festival *Convergências Portugal-Galicia*. Jedním z cílů centra je podporovat spolupráci mezi oběma regiony, tedy mezi Galicií a severem Portugalska. Univerzitní rádio v Braze má dokonce svůj galicijský program *Galiza mais perto*, kde se prostřednictvím hudby snaží přiblížit Galicii severu Portugalska.

¹²² *European Committee of the Regions: Galicia-Norte de Portugal* [online]. 23.10.2008 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://portal.cor.europa.eu/egtc/CoRAactivities/Pages/Galicia-Norte-de-Portugal.aspx>

¹²³ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

5.4.1 *Romaria de Nossa Senhora da Agonia*

Svátek *Romaria de Nossa Senhora da Agonia* v angličtině „*Our Lady in sorrow*“ znamená v překladu „Panna Marie v zármutku“. Tento festival se tradičně pořádá každý rok v pátek, v sobotu a v neděli nejbliže k datu 20. srpna ve městě Viana do Castelo. Je konán na počest patrona rybářů, a právě Viana do Castelo je pro tento festival ideální, jelikož se jedná o město, které je s rybolovem spojené. Městem kráčí průvody lidí, kteří jsou oblečeni v tradičních krojích, maskách a k tomu je doprovází velké množství kapel a hudebníků, zejména bubeníků a dudáků. Celý festival je zakončen na hlavním náměstí Praca da República, kde proběhla i schůzka s Carlou a Marií. V průvodech jsou různé druhy masek, které „vypráví“ příběhy, obvykle jsou součástí slavnosti ohňostroje.¹²⁴

Původ festivalu Panny Marie v zármutku je možné datovat do roku 1744, kdy Pannu Marii poprvé začali oslovovat rybáři, aby se ujistili, že moře nebude rozbouřené. V roce 1772 byl vydán královský rozkaz povolující konání svobodného jarmarku ve Viana do Castelo. Od té doby se tento festival stal jedním z nejkrásnějších, nejbarevnějších a nejvelkolepějších festivalů v Portugalsku.¹²⁵ Během průvodu je možné spatřit ženy v tradičních krojích, které jsou typické pro oblast Minho, dále muže a ženy oděné do kostýmů, které připomínají tradiční pracovní zvyky lidí z Minho. Dále je součástí průvodu socha samotné Panny Marie oděná do modrofialového pláště, kterou nesou po celou dobu průvodu na platformě až k moři, kde ji položí na palubu lodi. Sochu Panna Marie poté vyvezou na moře, kterému má požehnat a tím ho učinit klidným a navždy štědrým v obživě, kterou poskytuje. Loď s obrazem Panny Marie pluje uprostřed stovek dalších člunů a na konci dne sochu vrací zpět do barokní kaple. V závěru průvodu jdou lidé v kostýmech známých jako „gigantones“. Jsou to karnevalové obři, podivné obrovské postavy, které poprvé přišly ze Santiaga de Compostela před více než sto lety, aby oživily festival.

¹²⁴ Rozhovor s Marií a Carlou, červen 2021

¹²⁵ *Visit Portugal: Festival of Our Lady in Sorrow* [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.visitportugal.com/en/NR/exeres/40D3EEB2-1E35-4C76-9B1C-596B5BDFF921>

Obrázek č. 6 Tradiční masky „gigantones“ ve Viana do Castelo

Zdroj: Festas d'Agonia¹²⁶

Dalšími důležitými postavami jsou „zabumbas“, což jsou bubeníci, a dále také dudáci. „Dudy jsou symbolem Galicijců a jsou součástí festivalů tady na severu Portugalska.“ Ulice jsou pokryty obřími květinovými koberci uspořádanými do nejrůznějších tvarů, a některé ulice mají dokonce solné „koberce“ s nejrůznějšími námořními motivy. Lidé po celou dobu festivalu posedávají v restauracích, barech a užívají si skvělou atmosféru.¹²⁷

5.4.2 Festas de São João

Tento festival oslavuje narození São João – tedy v překladu svatého Jana. Festival se tradičně koná červnu ve městě Braga a trvá deset dní. „Historické centrum města je každoročně bohatě vyzdobeno. Všude jsou stánky s různými pokrmy, lidé v maskách, zpěváci a bubeníci.“¹²⁸

Oslavy São João jsou nejstaršími oslavami v historii Portugalska. V průběhu 16. století byl právě Braze založen kostel zasvěcený São João, a následně ve stejném století byly založeny i oslavy na jeho počest. V 18. století se přidaly maskované a biblické tance. Od 19. století se koná v Braze tradiční jarmark a průvod. Slavnosti São João se staly

¹²⁶ Festas d'Agonia: Revista de Gigantones e Cabeçudos [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://festasagonia.com/en/a-romaria/revista-de-gigantones-e-cabecudos/>

¹²⁷ Rozhovor s Marií a Carlou, srpen 2021

¹²⁸ Rozhovor s Anou, srpen 2021

největšími slavnostmi ve městě, a to díky zapojení městské rady a obchodního sdružení města. Je možné pozorovat zvyšující se počet akcí, zapojených institucí a zúčastněných lidí a počet diváků.¹²⁹ I v Braze lze vidět již výše zmiňované „gigantones“. Konají se průvody, koncerty a nejrůznější výstavy. Festival je zakončen velkolepými ohňostroji.

Obrázek č. 7 Oslavy na počest São João

Zdroj: O Minho¹³⁰

Minulý rok se tento festival bohužel nekonal tak, jak tomu obvykle bývá, a to kvůli pandemii. Festival byl přesunutý do online prostředí, aby se zamezilo dalšímu šíření covidu 19“, popisuje Ana.¹³¹

5.4.3 *Convergências*

Další událostí, které se galicijská menšina účastní je portugalsko-galicijský kulturní festival *Convergências*. Tento festival se obvykle koná v posledním únorovém týdnu na počest Josého Afonsa známého také jako Zece Afonso. Jedná se o portugalského zpěváka, skladatele, básníka a odpůrce diktátorského režimu Salazara. Festival se také koná na počest galicijské básnířky Rosalie de Castro. Zece Afonso je mezi Galicijci slavný zejména proto, že v galicijštině i zpíval.¹³²

¹²⁹ *São João de Braga: História* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.saojoaobraga.pt/sao-joao-de-braga-historia/>

¹³⁰ *O Minho: São João de Braga vai durar dez dias* [online]. 23.01.2020 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://ominho.pt/ja-ha-datas-para-o-sao-joao-de-braga/>

¹³¹ Rozhovor s Anou, srpen 2021

¹³² Rozhovor s Fernandem, červen 2021

V roce 1958, kdy byl Zece Afonso obzvláště znepokojen podvodnými a zkorumpovanými atributy portugalské politiky, cítil potřebu to řešit prostřednictvím vštěpování souvisejících témat do své hudby. V 60. letech 20. století začal spolupracovat s několika hudebními skupinami, které byly v dané době velmi populární a týkaly se hudby, která vzbuzovala a vštěpovala posluchači velmi živý emocionální pocit. Tehdejší vojenský režim zakázal Afonsovi vystupovat na veřejnosti jednoduše kvůli jeho politickému postoji. To ho však učinilo ještě populárnějším mezi utlačovanými. Místo toho začal častěji zpívat mezi tehdejšími politickými osobnostmi na různých studentských protestních shromážděních.¹³³ Fernando zmiňuje Afonsovu nejslavnější píseň „Grandola, Vila Morena“, která byla jakousi hymnou odpůrců Salazarova režimu. Fernando ještě dodává, jak se někteří Galicijci báli tajné policie z důvodu, že by je mohla přistihnout tuto hudbu poslouchat a tím pádem i sympatizovat s Afonsem, tedy odpůrcem tohoto režimu.¹³⁴

José Afonso měl ke Galicii zvláštní vztah vytvořený na základě mnoha koncertů, které měl na území Galicie, ale také proto, že měl spoustu přátel mezi Galicijci. Dokonce říkal, že v Galicii mu rozumí lidé mnohem více než v Portugalsku.¹³⁵

Cílem tohoto festivalu je „posílit vazby“, které spojují Portugalsko a Španělsko, a zdůraznit podobnost mezi těmito dvěma kulturami. Magistrát města Bragy pohlíží na tento festival jako na něco zásadního a je hrdý, že instituce a organizace obou států dokážou spolupracovat a dát tento projekt dohromady. Na tomto festivalu spolupracují konkrétně Canto d’Aqui – skupina hudebníků z Bragy, Centrum galicijských studií Univerzity Minho, magistrát města Braga, Junta da Galicia a knihovna Lúcio Craveiro da Silva.¹³⁶

5.4.4 Vilar de Mourous Festival

Festival *Vilar de Morous* je festival v Portugalsku, který se koná od roku 1965 a je věnován hudbě z oblasti Minho a Galicie. Malá vesnice se v 70. letech proměnila v obrovské kulturní místo, kde se obvykle scházelo mnoho mladých lidí v barevných róbách ve stylu hippies.

¹³³ *Famous Composers: Zeca Afonso* [online]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.famouscomposers.net/zeca-afonso>

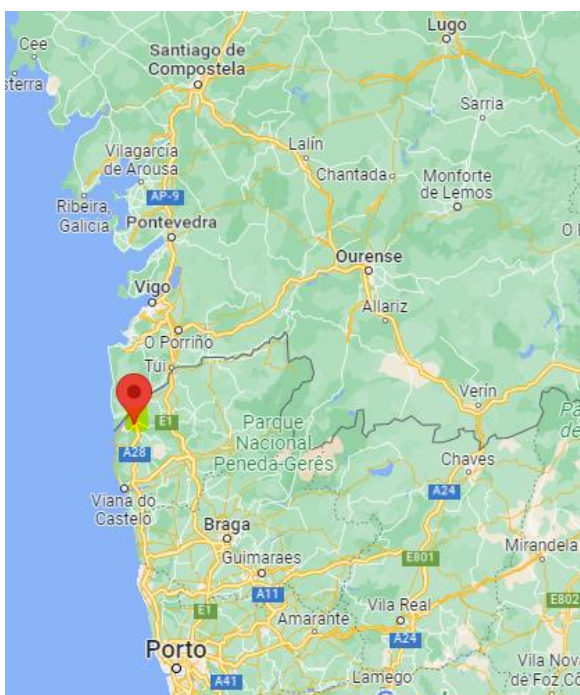
¹³⁴ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹³⁵ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹³⁶ *Festival cultural luso-galaico homenageia Zeca Afonso e Rosalia de Castro* [online]. 22.02.2022 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://radiogeice.com/2022/02/festival-cultural-luso-galaico-homenageia-zeca-afonso-e-rosalia-de-castro/>

Tento festival byl také místem, kde vystupovali umělci, kteří byli proti tehdejšímu diktátorství, a tak byl festival hlídán policií. Na tomto festivalu vystupoval proti režimu se svými písněmi i José Afonso s tím, že intervenční zpěváci obvykle vystupovali vždy až po půlnoci. Festival se koná každý rok v srpnu a má výhodnou polohu nejen pro portugalské Galicijce, ale i pro ty španělské. Festival je vhodným místem, kde se Galicijci mohou potkávat. V současné době je tento festival navštěvovaný lidmi všech generací, kteří si zde užívají letní atmosféru uprostřed hor a přírody.¹³⁷

Obrázek č. 8 Lokalita festivalu Vilar de Morous

Zdroj: mapy.cz, vlastní zpracování, 2022

5.5 Tradiční pokrmy a nápoje portugalských Galicijců

Tradiční pokrmy a nápoje jsou prvkem, které se podílejí na etnické identitě. Pro mnoho Galicijců jsou právě pokrmy a nápoje to, co je pro jejich kulturu specifické. Portugalská, španělská a také galicijská kuchyně jsou si podobné a navzájem se ovlivňují a prolínají. Zejména severní oblast Portugalska je s Galicií provázána i kuchyní. Portugalští Galicijci své pokrmy připravují s radostí a jsou na ně patřičně hrdí. Galicijská kuchyně je známá

¹³⁷ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

převážně jídly s mořskými plody (marisco) a rybami (peixes), které jsou základními ingrediencemi. Důležitou součástí pokrmů je také maso (carne), ať už vepřové, kuřecí nebo hovězí. Velmi slavný je i jejich tradiční pokrm Polbo á feira, který bude popsán níže. Mezi nejčastější přílohy v galicijské kuchyni patří rýže a brambory. Důležitou součástí galicijských jídel je také zelenina a kvalitní olivový olej.

5.5.1 *Queimada*

Pro galicijskou menšinu v Portugalsku je typická alkoholický nápoj *queimada*, který se někdy nazývá také „spirit“ nápojem. Jedná se o silný alkoholický nápoj z vína. Do hrnce se dají kávová zrna, cukr, pomeranče, citrony, skořice a již zmiňované víno. Nápoj se potom zapálí, nechá provařit a může se podávat. Pokud se *queimada* pije společně s mlékem, pomáhá to zmírnit kašel. I když respondent zmiňuje jako hlavní alkohol klasické víno, *queimada* se také připravuje z brandy, tedy z vína destilovaného. Tento nápoj je v posledních desetiletích velmi populární nejen mezi galicijskými emigranty, ale také v samotné Galicii. V mnoha galicijských rodinách, které žily na venkově, bylo zvykem konzumovat brandy, zejména ze zdravotních důvodů, aniž by ji bylo zapotřebí pálit. Brandy pomáhala, když byl člověk nachlazený. *Queimada* je původně nápoj, který se pil na venkově. Až v padesátých letech 20. století se tento nápoj začal konzumovat u Galicijců žijících mimo Galicii. V dnešní době se obvykle konzumuje ve skupinách, při slavnostních příležitostech nebo na konci společných jídel. *Queimada* je pro mnoho Galicijců velmi důležitým znakem typickým pro jejich kulturu.¹³⁸ Příprava nápoje je spojena s řadou rituálů, které jej staví na pomezí profánního a magického. Tento nápoj je známý svou magickou obrannou funkcí proti čarodějnicím. Říká se, že tento nápoj je keltského starověkého původu, protože používá keltské prvky, kterými jsou oheň, společná konzumace alkoholu a také rituální invokace. To ovšem není vzhledem k potřebným surovinám příliš reálné, protože brandy neexistovalo dříve než ve dvanáctém století a destilační přístroje byly vyrobeny v Evropě až po intenzivních kontaktech s Araby, kteří je vynalezli. Totéž platí i pro cukr. Pokud jde o víno, to by poukazovalo maximálně do římských dob. Proto se věří, že *queimada* pochází

¹³⁸ REBOREDO, Xosé Manuel González. *Etnicidade e nacionalismo*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2000. ISBN 84-95415-34-8. s. 229-230

až z období středověku.¹³⁹ Jak už bylo výše řečeno, tento nápoj je často spojován s nadpřirozenými bytostmi především čarodějnicemi. Nápoj *queimada* má Galicijce před čarodějnicemi chránit. Fernando zmiňuje speciální formuli – zaklínadlo, které se při přípravě tohoto nápoje obvykle recituje: „*Zlé oko, čarodějnice, žáby, hadi jděte pryč, shoříte v tomto ohni.*“ Ve skutečnosti je původní – správné zaklínadlo mnohem delší a jeho vyslovení trvá i několik minut. Fernando zmiňuje ještě jedno pořekadlo, které říká: „*Čarodějnice existují, ale já na ně nevěřím.*“ Toto pořekadlo se říká hojně mezi Galicijci.¹⁴⁰

5.5.2 *Caldo Galego*

Caldo Galego je tradiční galicijská polévka, která je oblíbená ve všech španělsky mluvících zemích, avšak stejně populární je i u portugalských Galicijců. O této polévce se zmiňuje autorka Maria v článku *Caldo Gallego – Galician Soup*. Zmiňuje, že její rodina žila v Trás-os-Montes, v oblasti podél severní hranice Portugalska, kde za horizontem viděli Španělsko. Španělští obchodníci cestovali do této oblasti a prodávali zde své zboží. Často zůstávali v domě jejich rodiny, který její matka provozovala jako malý penzion. Tato polévka byla typickým pokrmem, který připravovala jak pro rodinu, tak pro hosty. Když byla Maria mladší, neznala skutečný význam slova *galego*. Až do té doby, než jí matka vysvětlila, že se jedná o obchodníky. Dříve si Maria myslela, že *galego* znamená tulák. Během let se její matka naučila mluvit galicijštinou, což Marii začalo o několik let později fascinovat, když sledovala telenovely a dokonale jim rozuměla. *Caldo Galego* je vydatná, výživná a levná polévka, která pochází ze západního regionu Španělska, nicméně Galicijci si ji rádi připravují i na území Portugalska¹⁴¹

O této polévce se zmiňuje i respondent Vítor, kterému ji obvykle připravuje jeho babička. Polévka se skládá ze zelí, vepřového masa nebo slaniny, brambor, česneku, bobkového listu, fazolí, klobásy *Chouriça* a tuřínu.¹⁴²

¹³⁹ *Cultura Galega: Desmontamos os mitos sobre a orixe ancestral da queimada* [online]. 2007 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <http://culturagalega.gal/noticia.php?id=10793>

¹⁴⁰ Rozhovor s respondentem Fernandem, srpen 2021

¹⁴¹ *Tia's Marias blog: Caldo Gallego – Galician Soup* [online]. 2013 [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://portuguesediner.com/tiamaria/caldo-gallego-galician-soup/>

¹⁴² Rozhovor s respondentem Vitorem, srpen 2021

5.5.3 *Polbo á feira*

Tento tradiční galicijský pokrm je nazýván „chobotnice na trhu“ nebo „chobotnice na jarmarský způsob“. Chobotnice obecně je typickým pokrmem pro celé Portugalsko a Španělsko, avšak Galicijci ji připravují jiným způsobem. Chobotnice se posolí, posype kořením – paprikou, pokape olivovým olejem a nechá se vařit do změknutí. Jako příloha je obvykle chléb.¹⁴³

Existuje mnoho galicijských pokrmů, ale právě tento pokrm je jedním ze symbolů Galicijců. Vzhledem k tomu, že jde o mořský pokrm, jeho původ je velmi zvláštní. Původ tohoto pokrmu se datuje do 16. století do města O Carballiño, které se nachází přibližně 80 kilometrů od pobřeží. Tam, kde se nachází klášter Oseira, se konal významný dobytčí jarmark. Jak bylo tehdy zvykem, chobotnice se pro uchování sušily, poté mniši, aby nakrmili návštěvníky jarmarku, kousky chobotnice vařili a dochucovali solí a olivovým olejem. Brzy se toto jídlo rozšířilo do dalších oblastí. Chobotnice by se měla dát na 48 až 72 hodin zmrazit, aby se narušila její svalová vlákna a nebyla při vaření tvrdá. Před vařením by se měla nechat rozmrazit. Po uvaření se přidají ještě brambory (ve slupce a rozpůlené) a vše se vaří společně. V Galicii se tradičně používá talíř z borovicového dřeva, protože dřevo absorbuje vodu, ale ne olej.¹⁴⁴ Respondent Vitor ale říká, že je možné pokrm pokládat na talíř z jakéhokoli dřeva. Brambory se poté už jen oloupou a nakrájí na menší čtverečky. Stejně tak se nakrájí i chobotnice, která se pokládá na brambory. Všechno se pak dochutí ještě kořením a olivovým olejem.¹⁴⁵

¹⁴³ Rozhovor s respondentem Vitorem, srpen 2021

¹⁴⁴ FERNANDEZ, Javier. *Spain food sherpas: Pulpo a la Gallega Recipe-The Genuine Galician-Style Octopus Recipe* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.spainfoodsherpas.com/pulpo-a-la-gallega-recipe-the-genuine-galician-style-octopus-recipe/>

¹⁴⁵ Rozhovor s respondentem Vitorem, srpen 2021

Obrázek č. 9 Polbo á feira – tradiční galicijský pokrm

Zdroj: *Vinetur*¹⁴⁶

5.5.4 *Bacallau ao Forno con Pasas*

Jedná se o galicijský pokrm, kdy je treska připravována nasladko. Jde o snadné a rychlé jídlo, na které je potřeba jen pár ingrediencí. Nakrájená cibule a česnek se spolu osmaží na olivovém oleji, přidají se rozinky, všechno se trochu podlije bílým vínem a přidají se loupaná rajčata. Takto je vytvořený základ na omáčku, která se ještě osolí a opepří. Nakonec se do omáčky vloží již předvařená treska, která se v omáčce vaří až do změknutí. Fernando má toto jídlo rád, protože kombinuje slanou chuť tresky a sladkou chuť rozinek. Treska byla během minulého století jídlem chudých, protože byla jedna z nejlevnějších.¹⁴⁷

¹⁴⁶RIVERA, Manuel. *Vinetur: Pulpo “á feira”*: la receta original del pulpo a la gallega [online]. 24.02.2022 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.vinetur.com/2022022468034/pulpo-a-feira-la-receta-original-del-pulpo-a-la-gallega.html>

¹⁴⁷ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

Obrázek č. 10 Bacallau ao Forno noc Pasas

Zdroj: Diane Kochilas¹⁴⁸

5.5.5 *Pescada Galega*

V překladu se jedná o mořskou rybu – štikozubce. K pokrmu je kromě ryby potřeba česnek, cibule, hrášek a také brambory. Brambory a cibule se nakrájí na silnější plátky a společně s hráškem se nechají chvíli vařit. Mezitím co se ryba peče, se orestuje česnek, který se ještě posype paprikovým kořením. Po dovaření všech surovin se servíruje ryba posypaná paprikovým kořením a česnekem na uvařených bramborách. Respondent Carlos je při vyprávění o jídle stručný, ale toto jídlo je z jeho vyprávění jedno z nejoblíbenějších.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Diane Kochilas: *Bakaliaro – Salt Cod with Tomatoes, Onions & Raisins* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.dianekochilas.com/bakaliaro-salt-cod-with-tomatoes-onions-raisins/>

¹⁴⁹ Rozhovor s respondentem Carlosem, červen 2021

Obrázek č. 11 Pescada Galega

Zdroj: *Facilísimo*¹⁵⁰

Dalšími ingrediencemi, které jsou součástí galicijské kuchyně jsou bezpochyby další druhy ryb a mořských plodů. Tuňák, sledř, škeble, ústřice, mušle atd. Díky geografické poloze vznikají tzv. *rias*, což jsou laguny, do kterých rybáři pokládají nejrůznější šňůry, které tam nechají několik měsíců i let. Postupem času se na šňůry přichytávají mušle. Šňůry poté z vody vyndají a rybáři mají velké množství mořských plodů, které získali udržitelným způsobem. Fernando ještě doplňuje informace ohledně návratu imigrantů z Jižní Ameriky. Díky nim se do Portugalska dostalo barbecue, v Portugalsku více známé jako *Churrasqueiras*. Jde o restaurace, které prodávají různé druhy grilovaných mas.¹⁵¹

5.5.6 *Empanadas*

Další pokrm, který jeden z respondentů zmiňuje a který připravuje jeho rodina, je *empanada*. Jde o tradiční galicijský pokrm. Je to zapečený plněný chléb. Respondent Fernando empanadu obvykle plní masem nebo tuňákem, ale náplň může být i zeleninová nebo ovocná. Vysvětluje, že existuje mnoho druhů. „*Vezme se chléb, do kterého se vloží náplň, která obvykle bývá tajemstvím. Empanada se přikryje a dá péct do trouby.*”¹⁵² Název tohoto pokrmu pochází ze slovesa *empanar*, což znamená zabalit. Empanady mají svůj původ

¹⁵⁰ *Facilísimo: Merluza a la gallega* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://cg.facilísimo.com/dsk/2060394.html>

¹⁵¹ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

¹⁵² Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

v Galicii a Portugalsku, kde se připravují jako velký koláč, který se krájí na kousky, což z něj dělá přenosné a vydatné jídlo pro pracující lidi. Náplň galicijské a portugalské empanady obvykle obsahuje tuňáka, sardinky nebo chorizo, ale může také obsahovat tresku nebo vepřovou panenku. Maso nebo ryba jsou běžně v rajčatové, česnekové a cibulové omáčce a slouží jako náplň do chleba.¹⁵³

Galicijci jsou na své empanady hrdí, protože tento recept byl nezbytnou součástí jejich kuchyně již v minulosti. Původ tohoto pokrmu se datuje přibližně do 12. století, kdy byla empanada zvěčněna na fasádě Pórtico da Gloria katedrály v Santiago de Compostela. Empanady byly typickým pokrmem pro poutníky mířící do tohoto města, protože jde o jídlo, které se dá dobře uskladnit a je plné kalorií, které jsou během pouti potřebné. Generace galicijských námořníků se ze stejných důvodů taktéž zajímaly o empanády, které se staly základní potravou na jejich dlouhých plavbách. Na konci 18. století se hromadně dostala do Nového světa, když španělská koruna zrušila omezení týkající se toho, kdo se může usadit na španělských zámořských územích. Jako jeden z nejhudších regionů Španělska zažila Galicie rozsáhlou emigraci, díky které se toto tradiční galicijské jídlo rozšířilo po celém světě.¹⁵⁴

5.5.7 *Pementos de Padrón*

Dalším typickým pokrmem, nebo spíše tapas, jsou u galicijské menšiny *Pementos de Padrón*. Jsou to malé zelené papriky, které jsou smažené a posypané mořskou solí. Některé z nich pálí, některé naopak ne. Pocházejí z oblasti Padrón, která se nachází v Galicii jihozápadně od města Santiago de Compostela a respondent Fernando zmiňuje i jeho oblíbenost mezi Galicijci v Portugalsku a také to, že je možné je sehnat téměř všude.¹⁵⁵

Fernando zmiňuje, že se v Galicii koná tradiční festival na počest těchto papriček a jezdí na něj i Galicijci v Portugalsku. Tento festival se koná každý rok první srpnovou sobotou. Cílem tohoto festivalu není přilákat co nejvíce turistů, ale poukázat na kulturní a ekonomickou důležitost pepře. Během festivalu si návštěvník může koupit talíř za 2,5 eura, který pak odnese k velkému servírovacímu stolu, kde lidé smaží papričky ve velkých kotlích.

¹⁵³ *Quebracho: Understanding The History of Empanadas* [online]. 22.09.2021 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://www.quebrachomn.com/blogs/minnesota-empanada-blog/understanding-the-history-of-empanadas>

¹⁵⁴ *Madrid Tours&Tasting: The Empanada Gallega* [online]. 2016 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.madridtandt.com/blog/empanada-gallega/>

¹⁵⁵ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

Funguje to ve stylu „all you can eat“. Na talíř se servíruje tolikrát, kolikrát je návštěvník schopný si znovu přidat, vypraví Fernando.¹⁵⁶

5.5.8 *Presunto*

Jde o šunku – vepřovou kýtu, která se osolí a poté se vaří a po několik dalších hodin udí. Obvykle se *Presunto* jí s brambory a zeleninou. Šunka se obvykle konzumuje ve větších skupinách a také tehdy, když se sejde rodina nebo skupina kamarádů. V souvislosti s touto šunkou Carlos zmiňuje město Chaves, odkud prý pochází jedny z nejlepších šunek.¹⁵⁷ Chaves je městečko, které se nachází v Portugalsku cca 10 km od španělských hranic v regionu Trás-os-Montes. Pro někoho se tu vyrábí nejlepší portugalská šunka, což může být jen otázkou vkusu, lpěním na tradici nebo na dávném soupeření s Minhem. Při přípravě této šunky jsou dodržovány specifické postupy jako například to, že během procesu uzení jsou šunky skladovány v odděleném prostoru od zbytku uzenin, protože by neměly být zakouřeny a potřebují své vlastní tepelné podmínky – přílišným teplem se kazí. Jsou také specifickým způsobem šněrovány, což jim dodává zaoblenější tvar než jiným šunkám.¹⁵⁸

Galicijská kuchyně se rozšířila do všech koutů světa, protože velká část Galicijců opouštěla Galicii kvůli nedostatku pracovních příležitostí. Galicijská kuchyně je jednoduchá na přípravu a obvykle k přípravě stačí pouze pár ingrediencí. Těmito ingrediencemi jsou nejčastěji nejrůznější mořské plody a ryby, dále zelenina a ovoce. Nejoblíbenější pokrm je Polbo á feira, známý jako „chobotnice na trhu“, který je možné sehnat nejen v restauracích, ale dle názvu i na trzích. V mnoho galicijských pokrmech je základní surovinou treska, která patřila v minulosti mezi nejlevnější. Galicijská kuchyně je plná výborných jídel a je jedním z nejvýznamnějších kulturních prvků galicijské menšiny.

¹⁵⁶ Rozhovor s respondentem Fernandem, červen 2021

¹⁵⁷ Rozhovor s respondentem Carlosem, červen 2021

¹⁵⁸ *Chaves ham: ex-libris of Trás-os-Montes cuisine* [online]. 27.04.2007 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://quilometrosquecontam.com/presunto-de-chaves/>

6. Závěr

Hlavním cílem práce bylo pokusit se najít kulturní specifika galicijské menšiny žijící na území Portugalska. Pro potřeby vypracování práce byl uskutečněn terénní výzkum, který posloužil jako hlavní zdroj informací. Díky terénnímu výzkumu se podařilo zjistit názory a postoje jednotlivých respondentů, ale také to, jak fungují ve svém přirozeném prostředí. Pro doplnění terénního výzkumu byly použity rozhovory pořízené přes sociální sítě a studium sekundárních zdrojů. Nelze však dojít k závěru, který by se dal generalizovat na celou galicijskou minoritu žijící v Portugalsku, k tomu by bylo zapotřebí v dané lokalitě pobývat mnohem delší dobu a získat větší počet respondentů.

Galicijština a portugalština byly v minulosti jedním jazykem galicijsko-portugalštinou. Tudíž má galicijština z hlediska lingvistiky mnohem blíže k portugalštině než ke španělštině. Dalo by se říci, že existují dvě skupiny Galicijců, z nichž první skupina by chtěla autonomii a nezávislost galicijštiny na portugalštině a také to, aby portugalština a galicijština byly brány jako dva odlišné jazyky. Druhou skupinu tvoří Galicijci, kteří zastávají názor, že galicijština a portugalština jsou dialekty, které se vyvinuly z jednoho jazyka, a že se tyto jazyky příliš neliší, tím pádem si bez problému rozumí s majoritou. Z výpovědí respondentů vyplývá, že galicijština v Portugalsku příliš velkou roli nehraje. Většina respondentů používá v běžném životě portugalštinu a nevidí mezi těmito jazyky velký rozdíl. Existují ale Galicijci, kteří se o galicijštinu zajímají, a to především díky možnosti se galicijsky vzdělávat díky univerzitě a kurzům pod záštitou města Bragy. Jestliže existuje možnost se galicijštinu učit a stále jsou zde zástupci, kteří o to mají zájem, nelze galicijštinu považovat za vymírající jazyk. I když galicijštinu nepoužívají v běžném životě, někteří z nich ji využívají alespoň při návštěvách Galicie.

Galicijsko-portugalská hranice měla na život Galicijců v Portugalsku vliv zejména v minulém století z důvodu Salazarovy diktatury v Portugalsku a Frankovy diktatury ve Španělsku. Galicijsko-portugalská hranice byla místem, které zachraňovalo lidské životy. Galicijci, kteří byli během Frankova režimu politicky podezřelí nebo s režimem nesouhlasili, přecházeli do Portugalska. Galicijsko-portugalská hranice byla místem solidarity a vzájemné spolupráce zejména v nezákonných aktivitách, kterými bylo pašování zboží, ukrývání vyhnanců či neplacení daní. Život na hranici nebyl vůbec jednoduchý z důvodu hraniční stráže. Galicijce při snaze přejít hranice do Portugalska posílali zpět do Galicie. Za překročení dávali pokuty, v nejhorším případě je i zastřelili. Mezi Galicijci a Portugalci

panovala v některých případech rivalita a vzájemná provokace. I tuto rivalitu ale předčila společná nedůvěra v diktátorský režim. Po zrušení diktátorských režimů dochází ke změně. Došlo ke zrušení kontrol a k výstavbě infrastruktury mezi Portugalskem a Galicií. Dochází k častějšímu cestování mezi těmito regiony zejména z pracovních důvodů. Na počátku 21. století přijaly oba regiony stejnou měnu, což usnadňuje obchod. Jsou pořádány přeshraniční setkání, konference, koncerty a festivaly. Vzájemnou spolupráci a propojení je možné pozorovat jak v minulosti, tak i v dnešní době, akorát v trochu jiné formě.

Galicijská menšina se zapojuje do kulturních událostí a aktivit, které se konají území Portugalska. Dochází zde ke spolupráci mezi Centrem galicijských studií v Braze a galicijskou autonomní vládou – Xunta de Galicia. Mezi tyto události patří například festival Romaria de Nossa Senhora da Agonia, kde je možné spatřit průvody lidí v tradičních krojích, masky „gigantones“, bubeníky „zabumbas“ a také dudáky, kteří jsou symbolem Galicijců. Další událostí je Festas de São João, o které se mluví jako o nejstarší v Portugalsku. I během tohoto festivalu je možné spatřit „gigantones“. Součástí programu jsou nejrůznější průvody, koncerty a výstavy. Galicijská menšina se účastní festivalu Convergências, kterého se v minulosti účastnil také slavný zpěvák a odpůrce Salazara – José Afonso. Hlavním cílem Convergências je ukázat podobnosti mezi těmito dvěma kulturami a posílit vzájemné propojení mezi těmito regiony. Poslední zmíněnou kulturní událostí je festival Vilar de Morous, který je věnován hudbě z oblasti Minho a Galicie. Festival se koná ve výhodné lokalitě jak pro Galicijce z Portugalska, tak ze Španělska, protože je na galicijsko-portugalské hranici.

Severní část Portugalska je s Galicií provázána i kuchyní. Galicijci v Portugalsku připravují alkoholický nápoj Quiemada, ve kterém je hlavní ingrediencí víno nebo brandy. Tento nápoj galicijská menšina pije nejen proto, že zmírňuje nachlazení, ale i také proto, že věří, že je chrání před čarodějnicemi. Mezi tradiční polévky patří Caldo Galego. Mezi hlavní chody Polbo á feira – galicijská chobotnice obvykle servírovaná na dřevěném talíři, která je brána jako jeden ze symbolů Galicijců. Dále také Bacallau ao Forno con Pasas, což je pečená treska připravována nasladko a Pescada Galega – galicijská treska. Dalšími pokrmy jsou Empanadas, které jsou součástí galicijské kuchyně po mnoho století, protože byly obvyklým pokrmem galicijských námořníků. Oblíbeným pokrmem jsou také zelené papriky – Pementos de Padrón. Na počest těchto papriček se koná v Galicii každoročně

festival, který navštěvují i portugalští Galicijci. Galicijská menšina dále konzumuje uzenou šunku „Presunto“, která je obvyklou součástí na rodinných či kamarádských sešlostech.

I když nemá galicijská menšina v Portugalsku příliš velké zastoupení, mnoho jedinců se necítí být Galicijci a galicijštinou nemluví, uchovávají si určitá kulturní specifika, která jsou pro ně typická a na která jsou patřičně hrdí.

7. Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

- BAČOVÁ, Viera. *Etnická identita a historické zmeny. Štúdia obyvateľov vybraných obcí Slovenska*. 1996. ISBN 8022404721.
- DISNEY, Anthony R. *A history of Portugal and the Portuguese Empire: From Beginnings to 1807*. Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-84318-8.
- DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Optimismus a jeho role v kontextu zdraví*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8951-8.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.
- GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0.
- JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8535-0.
- JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-662-5.
- KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska v datech*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-166-0.
- KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-903-4.
- KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6.
- LAGOA, Matilde Felpeto. *Cocina gallega tradicional: Recetas, tradición, historia y evolución*. Vigo: Xerais, 2017. ISBN 8491212647.
- MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. 4. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-0651-6.
- MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1998. ISBN 80-85850-53-2.

- ÖZKIRIMLI, Umut. *Theories of Nationalism: a critical introduction*. 2. London: Palgrave MacMillan, 2010. ISBN 978-0-230-57732-9.
- POLIŠENSKÝ, Josef a Ivo BARTEČEK. *Dějiny Iberského poloostrova: do přelomu 19. a 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0505-9.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN 978-80-246-2567-6.
- SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. 2. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1.
- ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0.
- ŠUBRT, Jiří. *Soudová sociologie VI: (Oblasti a specializace)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN 978-80-246-2558-4.

Internetové zdroje

- BESWICK, Jaine. *Galician Language Planning and Implications for Regional Identity: Restoration or Elimination?* [online]. 2002, 16 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: doi:10.1080/1460894022000026123, EBSCO
- CAMPOS, Xaquín S. Rodríguez. *Transnationalism between Galicia and Northern Portugal: An Emerging Cosmopolitanism* [online]. 24.8. 2017, 133-153 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: doi:10.4236/SM.2017.74010
- CASTILLA SOTO, Josefina a Ana María CUBA REGUEIRA. *La aportación de Galicia a la Guerra de Secesión de Portugal (1640-1668)*. *Espacio Tiempo y Forma. Serie IV, Historia Moderna* [online]. 1996 [cit. 2022-03-20]. ISSN 1131-768X. Dostupné z: doi:10.5944/etfiv.9.1996.3339
- FERREIRA, Vera. *Cross-border cooperation in the Galicia-Northern Portugal Euroregion* [online]. Janus.Net, 2019 [cit. 2021-11-19]. ISSN 1647-7251. Dostupné z: doi:10.26619/1647-7251.10.1.01
- KAVANAGH, William. *The Past on the Line The Use of Oral History in the Construction of Present-day Changing Identities on the Portuguese-Spanish Border* [online]. 47-56 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: doi:10.16995/ee.905
- KOKAISL, Petr. *Etnické minority v Evropě* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2014 [cit. 2022-02-12]. ISBN 978-80-213-2524-1. Dostupné z: 10.13140/RG.2.1.1062.1205
- La Voz de Galicia: Vázquez sitúa el problema del gallego en que no se emplea al salir de la escuela* [online]. 2014 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z:

- https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/galicia/2014/12/13/vazquez-situa-problema-gallego-emplea-salir-escuela/0003_201412G13P5994.htm, EBSCO
- MIKHAILOVA, Ekaterina a John GARRARD. *Twin Cities across Five Continents: Interactions and Tensions on Urban Borders* [online]. Routledge, 2021 [cit. 2022-03-23]. ISBN 9781000479119. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=0mtHEAAAQBAJ&dq=raia+portugal+galicia+past+versus+now&hl=cs&source=gbs_navlinks_s
- MONTEAGUDO, Henrique. *Política lingüística en Galicia: Apuntes para un nuevo balance* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: <https://www.univie.ac.at/QVR-Romanistik/wp-content/uploads/2018/11/QVR-39-2012.pdf#page=21>, EBSCO
- O'ROURKE, Bernadette. *Conflicting values in contemporary Galicia: attitudes to 'O Galego' since autonomy*. [online]. 01.01.2003 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: doi:10.1386/ijis.16.1.33/0
- PAZOS-JUSTO, Carlos. *Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX* [online]. Consello da Cultura Galega, 2021 [cit. 2022-03-21]. ISBN 978-84-17802-28-8. Dostupné z: doi:10.17075/iftpc.2021.015
- PIRES, Iva a Flávio NUNES. *Labour mobility in the Euroregion Galicia–Norte de Portugal: constraints faced by cross-border commuters* [online]. 20.11.2017 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: doi:10.1080/09654313.2017.1404968
- REBOREDO, Xosé Manuel González. *Etnicidade e nacionalismo*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2000. ISBN 84-95415-34-8.
- SINISTERRA-LOAIZA, Laura I., Beatriz I. VÁZQUEZ, José Manuel MIRANDA a spol. *Food habits in the Galician population during confinement by COVID-19* [online]. 8 [cit. 2021-11-04]. ISSN 1699-5198. Dostupné z: doi:10.20960/nh.03213, EBSCO
- TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valeriá PAÜL. *The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal* [online]. [cit. 2021-11-18]. ISSN 1022-3169. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191, EBSCO
- V. CARRA, Emilio, Marisa DEL RÍO a Zósimo LÓPEZ. *Gastronomy and Tourism: Socioeconomic and Territorial Implications in Santiago de Compostela-Galiza (NW Spain)* [online]. International Journal of Environmental Research and Public Health, 25.08.2020 [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: doi:10.3390/ijerph17176173
- Cultura Galega: Desmontamos os mitos sobre a orixe ancestral da queimada* [online]. 2007 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <http://culturagalega.gal/noticia.php?id=10793>
- Diane Kochilas: Bakaliaro – Salt Cod with Tomatoes, Onions & Raisins* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.dianekochilas.com/bakaliaro-salt-cod-with-tomatoes-onions-raisins/>

- Etické směrnice české asociace pro sociální antropologii. Česká asociace pro sociální antropologii [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9
- Etický kodex české asociace pro sociální antropologii. Česká asociace pro sociální antropologii [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7
- European Committee of the Regions: Galicia-Norte de Portugal* [online]. 23.10.2008 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://portal.cor.europa.eu/egtc/CoRAactivities/Pages/Galicia-Norte-de-Portugal.aspx>
- Facilísimo: Merluza a la gallega* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://cg.facilissimo.com/dsk/2060394.html>
- Famous Composers: Zeca Afonso* [online]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.famouscomposers.net/zeca-afonso>
- FERNANDEZ, Javier. *Spain food sherpas: Pulpo a la Gallega Recipe-The Genuine Galician-Style Octopus Recipe* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.spainfoodsherpas.com/pulpo-a-la-gallega-recipe-the-genuine-galician-style-octopus-recipe/>
- Festas d'Agonia: Revista de Gigantones e Cabeçudos* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://festasdagonia.com/en/a-romaria/revista-de-gigantones-e-cabecudos/>
- Festival cultural luso-galaico homenageia Zeca Afonso e Rosalía de Castro* [online]. 22.02.2022 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://radiogeice.com/2022/02/festival-cultural-luso-galaico-homenageia-zeca-afonso-e-rosalia-de-castro/>
- Galego: El inicio* [online]. [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: <https://galego.org/espanol/visita/inicio.html>
- GIFEX: Map of the Norte Region or Northern Portugal* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://www.gifex.com/detail-en/2009-09-17-2409/Map_of_the_Norte_Region_or_Northern_Portugal.html
- Hospodářská a kulturní studia: Portugalsko* [online]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.hks.re/wiki/minority-por>
- Chaves ham: ex-libris of Trás-os-Montes cuisine* [online]. 27.04.2007 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://quilometrosquecontam.com/presunto-de-chaves/>
- Joshuaproject: Galician in Portugal* [online]. [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/11810/PO
- Kdo je to Informátor?* [online]. 2022 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://kdojeto.superia.cz/zlocin/informator.php>
- Madrid Tours&Tasting: The Empanada Gallega* [online]. 2016 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.madridtandt.com/blog/empanada-gallega/>

- O Minho: São João de Braga vai durar dez dias* [online]. 23.01.2020 [cit. 2022-03-27].
Dostupné z: <https://ominho.pt/ja-ha-datas-para-o-sao-joao-de-braga/>
- Panovníci: Antonio de Oliviera Salazar* [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z:
<https://www.panovnici.cz/antonio-de-oliviera-salazar>
- Ponte... nas ondas!: The Candidacy of the Galician-Portuguese Oral Traditions* [online].
2010 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <http://pontenasondas.org/a-candidatura-das-tradicoes-orais-galego-portuguesas/?lang=en>
- Portocalice: História da Cidade do Porto – O Condado Portucalense* [online]. 27.01.2017
[cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <http://portocalice.blogspot.com/2017/01/historia-da-cidade-do-porto-o-condado.html>
- Quebracho: Understanding The History of Empanadas* [online]. 22.09.2021 [cit. 2021-10-31].
Dostupné z: <https://www.quebrachomn.com/blogs/minnesota-empanada-blog/understanding-the-history-of-empanadas>
- RIVERA, Manuel. *Vinetur: Pulpo “á feira”: la receta original del pulpo a la gallega* [online]. 24.02.2022 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z:
<https://www.vinetur.com/2022022468034/pulpo-a-feira-la-receta-original-del-pulpo-a-la-gallega.html>
- ROLLAND, Edward. *La Voz de Galicia: Por qué Napoleon fue derrotado en Galicia* [online]. Vigo, 2019 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z:
https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/vigo/vigo/2019/06/30/napoleon-derrotado-galicia/0003_201906V30C4991.htm
- São João de Braga: História* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z:
<https://www.saojoaobraga.pt/sao-joao-de-braga-historia/>
- Tia's Marias blog: Caldo Gallego – Galician Soup* [online]. 2013 [cit. 2021-10-30].
Dostupné z: <http://portuguesediner.com/tiamaria/caldo-gallego-galician-soup/>
- TYLOR, Edward Burnett. *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* [online]. J. Murray, 1871 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z:
<https://play.google.com/store/books/details?id=AucLAAAIAAJ&rdid=book-AucLAAAIAAJ&rdot=1>
- VILELA, Ana Paula a Adelina MOURA. *Atas das i jornadas nacionais dos professores de línguas – piafe* [online]. Braga: Centro de Formacao de Associacao de Escolas Braga, 2017 [cit. 2022-03-31]. ISBN 978-989-96569-6-3. Dostupné z:
<https://issuu.com/cfae/docs/ebookjornadaspiafefinal?fbclid=IwAR2tlGkE7ZgLIjtBx8L5BMv9HKfmYG5-yPkVR7wtuBmvIY91rUS-0IUensE>
- Visit Portugal: Festival of Our Lady in Sorrow* [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z:
<https://www.visitportugal.com/en/NR/exeres/40D3EEB2-1E35-4C76-9B1C-596B5BDFF921>
- WALKER, Johnny. *Thinking of Walking in Spain or Portugal? Festivals Galore...* [online]. 14.12.2017 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.afotc.org/pilgrim-resources/thinking-of-walking-in-spain-or-portugal-festivals-galore/>

Akademické práce

- KOTRBATÁ, Michaela. *Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita. Vedoucí práce doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c. In: PETRIČUŠIĆ, Antonija. *The right of Minorities in International Law*. 2005. UDC 342.7-054.57. s. 30
- ŠTOUDOVÁ, Linda. *Jazyková politika Galicie* [online]. České Budějovice, 2008 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/8rqruf/404980>. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

8. Seznam obrázků, tabulek

8.1 Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Navštívená oblast během výzkumu	25
Obrázek č. 2 Jednotlivé provincie a jejich hlavní města v římském období	39
Obrázek č. 3 Portugalské hrabství	41
Obrázek č. 4 Rozložení portugalského království kolem roku 1170	42
Obrázek č. 5 Hranice mezi Portugalskem a Galicií	54
Obrázek č. 6 Tradiční masky „gigantones“ ve Viana do Castelo	59
Obrázek č. 7 Oslavy na počest São João	60
Obrázek č. 8 Lokalita festivalu Vilar de Morous.....	62
Obrázek č. 9 Polbo á feira – tradiční galicijský pokrm	66
Obrázek č. 10 Bacallau ao Forno noc Pasas	67
Obrázek č. 11 Pescada Galega	68

8.2 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Údaje o respondentech	28
Tabulka č. 2 Ukázka odlišností mezi galicijštinou, portugalštinou a španělštinou	51